

„Święte Miasto” – frygijskie Hierapolis - i jego emisje prowincjonalne.

Sławomir Falek

- Frygia, Hierapolis Filip I 'Arab' 244-249 n.e. Æ 38mm, 21,29g
Awers: AVT K M IOY ΦΙΛΙΠΠΟΣ Poptersie laureata, udrapowane i w kiryse skierowane w prawą stronę; kontramarka litera A w wieńcu w okrągłym incusum. Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΙΣ ΤΩΝ; Świątynia w Hexastylu, wewnątrz posąg Apolla trzymającego lirę, obok drzewko. Nr ref.: RPC 20711; SNG von Aulock 3659; Howgego 667.
- Ruiny antycznego miasta położonego na zboczu góry Cökelez, powyżej wapiennych tarasów Pamukkale założone najprawdopodobniej przez króla Pergamonu Eumenesa II na początku II wieku p.n.e. Nazwa miasta łączona jest z imieniem Hiery, żony Telefosa, króla Myzji, któremu oddawano w Pergamonie cześć jako herosowi i legendarnemu założycielowi.

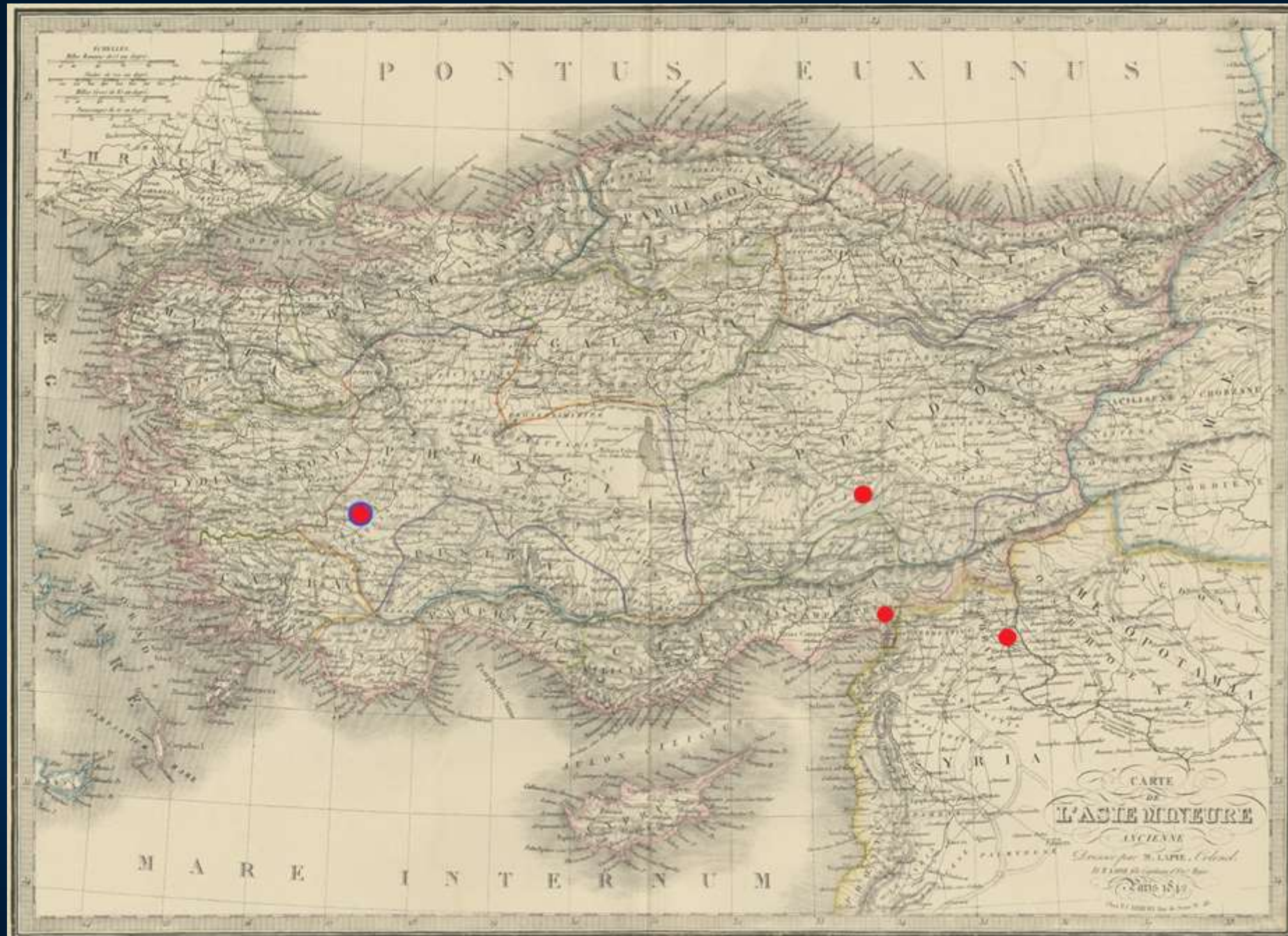

Wprowadzenie:

Celem notatki jest prezentacja antycznego miasta Hierapolis położonego we Frygii w Azji Mniejszej, jego pozostałości w postaci zabytków architektury i sztuki na tle jego obfitego mennictwa w okresie I-III wieku n.e.

Cztery antyczne „Święte miasta” Hierapolis:

- Hierapolis we Frygii, Hierapolis ad Lykos et Maeander (Lycus, Maendrum)
- Hierapolis Comana w Kappadocji
- Hierapolis – Kastabala (Hierapolis ad Pyramum) w Cylicji,
- Hierapolis Bambyce (Mabbog) w Cyrrestice (Syria).

- *Carte de l'Asie Mineure Ancienne (...)*. Mapa Azji Mniejszej, zwanej także Anatolią lub tureckim Anadolii. Mapa ta pochodzi z „Atlas Universel de géographie ancienne et moderne (...)” autorstwa Pierre’a M. Lapiego i Alexandre’a E. Lapiego (1842).

Azja – prowincja rzymska.

W 133 r. p.n.e. Rzym odziedziczył państwo króla Pergamonu Attalosa III. Dwa lata później utworzono z niego prowincję Azję. W jej skład weszły małoazjatyckie regiony: Jonia, Myzja, Troada, południowa część Propontydy, Lidia, Karia i Frygia (dopiero od 116 r. p.n.e. Po ustanowieniu Cesarstwa Rzymskiego przez Augusta była to najbardziej prestiżowa prowincja senatorska, zarządzana przez prokonsula. Układ ten przetrwał aż do podziału prowincji w IV wieku naszej ery.

W prowincjach Azji Mniejszej było zlokalizowanych około 500 miast. Ten model organizacyjny upowszechnił się w całej Anatolii między I a III stuleciem. Zurbanizowane były zwłaszcza całe wybrzeże Bosforu po Karię i Licję, ale również tereny dość oddalone od wybrzeża. Inne regiony Anatolii: Galacja, Kappadocja, Paflagonia i Pont liczyły zaledwie po kilka miast.

Prowincja Azja była jedną z najbogatszych w Cesarstwie i przez większą część okresu cesarstwa panował w niej pokój.

Zawierało setki w dużej mierze samorządnych greckich miast-państw, które rywalizowały ze sobą o status, odwołując się do władz cesarskich i kultywując prestiżowe instytucje kulturalne, takie jak festiwale gier, kultury religijne i oratorium.

Oprócz miast stanowiących wszędzie podstawową jednostkę rzymskiej administracji stosowano także inne typy podziału administracyjnego. Prowincja Azja podzielona była na *conventus* – okręgi służące wymierzaniu sprawiedliwości.

Według Pliniusza za Augusta było ich dziesięć: Filomelion, Kibyra, Synnanda, Apameja, i Filomelion.

Za Kaliguli doszły Milet, Kyzikos i Halikarnassos. Omawiana frygijska Hierapolis wchodziła w skład *Conventus Kibyra*.

Część miast tworzyło ligi (*koinia*) głównie do realizacji celów religijnych i prestiżowych. *Jońskie Koinon* to stowarzyszenie trzynastu miast Ionii, jako jednego z najbardziej bezpośrednich i wyraźnych kanałów wyrażania jońskiej tożsamości kulturowej. Jego festiwale i rytualne spotkania służyły zarówno wewnątrz, jak i zewnątrz, jako najważniejszy sposób uwidocznienia jońskości.

Hierapolis (od *ιερά πόλη* - *święte miasto*) to starożytne miasto frygijskie w południowo-zachodniej Turcji, około 10 km na północ od ruin Laodycei. Położone nad rzeką Coruh, dopływem rzeki Buyuk Menderes (Mæander), zostało założone prawdopodobnie przez Eumenesa II z Pergamonu w 190 roku p.n.e. Stało się świętym miastem (Hieran), a jego głównym świętem religijnym była Letoia, nazwana na cześć bogini Leto, lokalnej odmiany Wielkiej Matki Bogów, która była czczona orgiastycznymi rytuałami. Odbывał się także kult Apolla Lairbenosa.

Hierapolis zostało odbudowane za panowania rzymskiego cesarza Tyberiusza około 14–37 n.e. i przetrwało do 1334 roku, kiedy to zostało opuszczone po trzęsieniu ziemi. Rozległe ruiny, odkopywane od XIX wieku, obejmują łaźnie, salę gimnastyczną, agorę i kościół bizantyjski itd..

Hierapolis było kwitnącym miastem rzymskim, skupiającym produkcję wełny, pełne kupców, którzy handlowali z Włoch na Wschód szlakami biegnącymi na zachód w dół doliny Meander do Morza Egejskiego lub na wschód na płaskowyż Anatolii i dalej. Jest położone niemal majestatycznie na wapiennej platformie, na wysokości około 350 metrów nad poziomem morza, na zachodnim krańcu płaskowyżu Anatolii, z widokiem na niezwykle żyzną dolinę rzeki Lykos w zachodniej Azji Mniejszej. Jego ruiny zajmują prawie 800 000 m² i jest jasne, że zawsze musiały stanowić znaczący punkt orientacyjny.

Hierapolis zostało założone w czasach hellenistycznych, chociaż dowody datowane na jego wczesne fazy ograniczają się głównie do szeregu kurhanów, śladów warsztatu garncarskiego i niektórych marmurowych stel. Nawet cechy późnorepublikańskie i wczesnoimperialne są rzadkie. Rzeczywiście, to masowy flawiuszowy program rozwoju urbanistycznego nadał miastu jego główny ślad i monumentalność, które zasadniczo przetrwały w formie, jeśli nie w charakterze, aż do trzęsienia ziemi w VII wieku. Efekty prac budowlanych Flawiuszów są obecnie szczególnie widoczne wzdłuż tzw. ulicy Frontinus, głównej arterii przecinającej miasto, która została odkopana i częściowo odrestaurowana przez Misję Włoską. Inne ważne rzymskie zabytki wydobyte na światło dzienne to teatr Sewerów, części ogromnej agory handlowej, łaźnie centralne, różne nimfejony i Sanktuarium Apolla.

Chociaż Hierapolis zostało poważnie zniszczone przez trzęsienie ziemi już w drugiej połowie IV wieku naszej ery, nastąpiła dość szybka odbudowa i pewna rewitalizacja miejska, w związku z czym zrujnowana agora handlowa stała się zarówno kamieniołomem kamienia budowlanego, jak i obszarem przemysłowym do produkcji ceramiki, płytek, rur i wapna. Z wykopanych tu pieców i składowisk odpadów wydobyto amfory, które mogły równie dobrze służyć regionalnemu eksportowi lokalnych. Prawdopodobnie za panowania cesarza Teodozjusza (379–95), kiedy wiele miast w całym Cesarstwie zostało wezwanych do zapewnienia własnej obrony, zbudowano potężny mur, aby otoczyć większą część starożytniej osady, pomijając jednak agorę, która została wówczas przekształcona w dzielnicę przemysłową.

W Hierapolis szybko rozwijało się budownictwo użyteczności publicznej, kościelnej i prywatnej, wzmocnione przez przekształcenie go w miasto chrześcijańskie. W obrębie murów wzniesiono wspaniałą katedrę, szczycącą się nowo rzeźbioną dekoracją z białego marmuru, lokalnego producenta. Miał nieco ponad 48 metrów długości, łącznie z przedsionkiem i dobudowanym atrium o ok. 20 m. Podobnie jak w przypadku różnych innych monumentalnych kościołów wewnętrznych, które również zbudowano i ozdobiono między V a VI wiekiem, poświęcenie nie jest odnotowane. Niemniej jednak poza murami, na zboczu nad miastem, architekci zadbali o realizację monumentalnego kompleksu poświęconego św. Filipowi Apostołowi, w skład którego wchodziło ogromne martyrium utworzone z kwadratowego budynku otaczającego kopułą ośmiokątną salę, do której prowadził most i schodkową drogą procesyjną. Pod względem wielkości dorównywał kościołowi św. Jana w Efezie. Chociaż ówczesna architektura domowa jest mniej znana, wykopaliska przeprowadzone na Uniwersytecie Weneckim wydobyły na światło dzienne dwa sąsiadujące ze sobą domy o wysokim statusie – oznaczone jako „*Dom Stolic Jońskich*” i „*Dom Dziedzińca Doryckiego*” – oba leżące na zachód od teatru Sewera, odrestaurowanego i zrestrukturyzowanego po trzęsieniu ziemi.

W tym ostatnim domu znajdowało się częściowo podziemne pomieszczenie (nr A 1267), w którym zachowały się pozostałości malowidła ściennego przedstawiającego trzy wersety psalmu zwanego Modlitwą Manassesesa, pomalowanego na czerwono, prawdopodobnie namalowanego na ścianie w VI wieku, kiedy to budowla została nawet przekształcona w klasztor.

Odbudowane miasto nadal się rozwijało. Choć pierwotnie Hierapolis było biskupstwem sufragańskim sąsiedniej Laodycei, pod rządami cesarza Justyniana, w roku 535 n.e. Hierapolis zostało mianowane metropolią regionu Frygia Pacatiana Secunda, gdy prowincja została podzielona na dwie części.

W roku 616 Persowie najechali dużą część Azji Mniejszej i być może splądrowali ją oraz inne miasta; w istocie dowody numizmatyczne sugerują, że w pobliskich Afrodyzji, a także w Efezie i Sardes doszło do poważnych zniszczeń w wyniku pożaru, a zniszczone budynki nigdy nie zostały odbudowane.

Nie minęło zbyt wiele czasu od najazdu perskiego w roku 616, kiedy Frygia doświadczyła gwałtownej aktywności sejsmicznej. Uderzające odkrycia archeologiczne w Hierapolis, w tym zawalenie się głównych pomników, takich jak Nimfeum Trytonów, na którym wzniesiono część murów miejskich, wydają się znacznie bardziej zgodne z poważnymi wstrząsami ziemi niż z działaniami wojennymi, a datowanie monet pokazuje, że zniszczenia nie mogło nastąpić wcześniej niż w połowie VII wieku. Podczas gdy pod gruzami zniszczeń odnaleziono monetę Herakliusza (610–641 n.e.), w takich warstwach nie ma stosunkowo powszechnych monet z brązu jego następcy Konstansa II (641–68). Nad zawalonym nimfeum odnaleziono monetę Teofila (829–42).

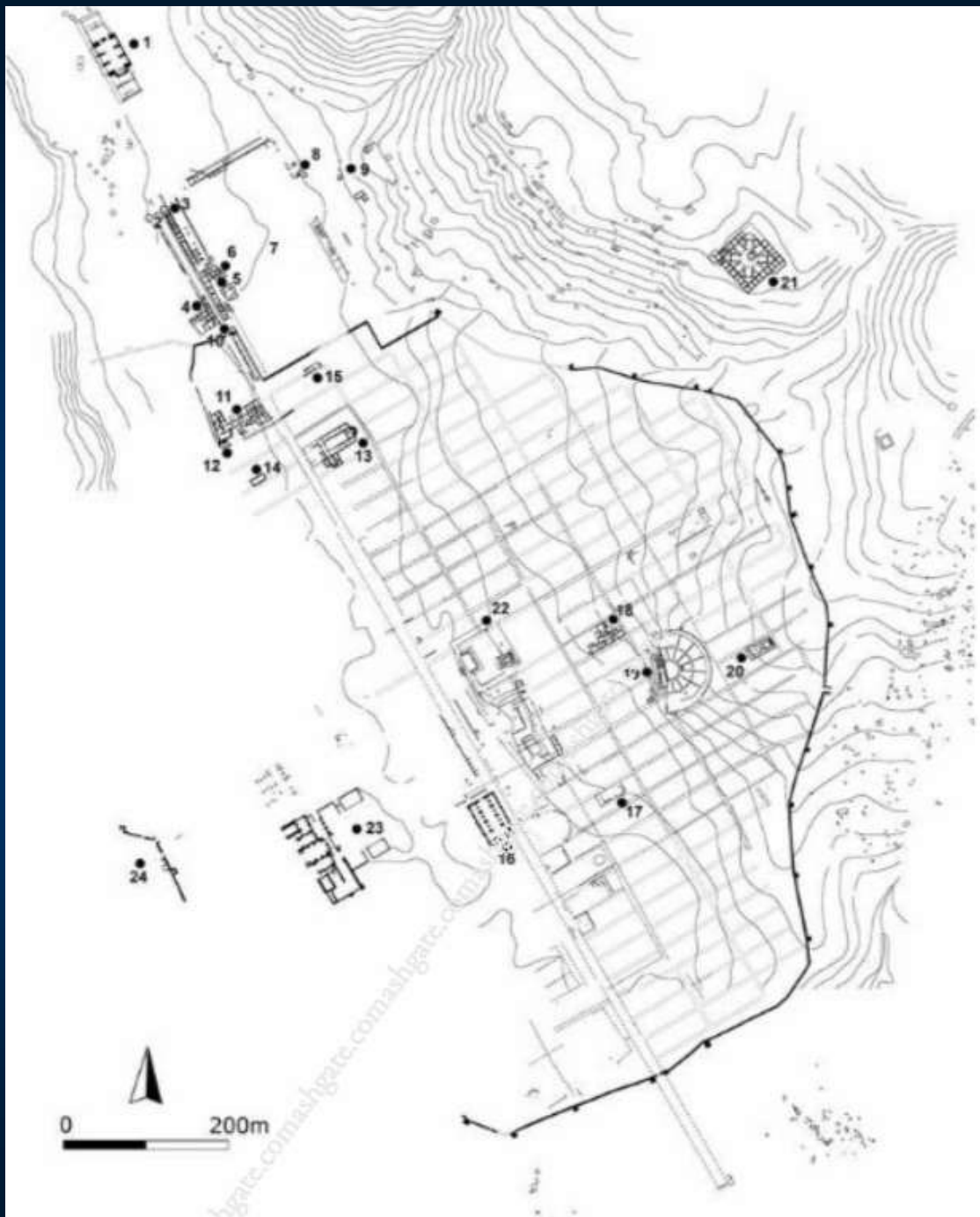
W przeciwieństwie do szybkiego odrodzenia miast po trzęsieniu ziemi w IV wieku, tym razem Hierapolis nie było już w stanie w pełni się zregenerować. Nie ma żadnych oznak większych inwestycji kapitałowych, a brak istotnej odbudowy mógł w dużej mierze wynikać z załamania się lokalnej gospodarki, którego skutki pogłębiła jedynie klęska żywiołowa. Kryzys miejski był znakiem czasów, nie tylko w Hierapolis. Chociaż nawet większe miasta, takie jak Laodycea, zostały opuszczone, inne przetrwały VII wiek, czasami jako kastra lub ufortyfikowane miejsca schronienia. Ekonomiczne i po upadku społecznym wkrótce nastąpił upadek władzy kościelnej.*

*/. Vide: Paul Arthur - *Hierapolis of Phrygia: The Drawn-Out Demise of an Anatolian City*.

Strabon o Hierapolis:

- „Kiedy przekracza się Mezogidę, pomiędzy Karami a terytorium Nysy, która jest krajem po drugiej stronie Mæandru, rozciągającym się do Cibratis i Cabalis, dociera się do pewnych miast. Najpierw w pobliżu Mesogis, naprzeciw Laodycei, do **Hierapolis**, gdzie znajdują się **gorące źródła i Plutonium**, oba mają w sobie coś cudownego; albowiem woda ze źródeł tak łatwo krzepnie i zamienia się w kamień, że ludzie odprowadzają jej strumienie przez rowy i w ten sposób budują kamienne ogrodzenia składające się z pojedynczych kamieni, podczas gdy pluton poniżej niewielkiego grzbietu górzystego kraju, który leży nad nim, jest otwór tylko umiarkowanych rozmiarów, wystarczająco duży, aby mógł w nim przebywać człowiek, ale osiąga znaczną głębokość i jest otoczony czworoboczną poręczą o obwodzie około pół pletru, a przestrzeń ta jest wypełniona oparami tak mglistymi i gęstymi, że ledwo widać ziemię. Dla tych, którzy zbliżają się do poręczy gdziekolwiek wokół zagrody, powietrze jest nieszkodliwe, ponieważ przy spokojnej pogodzie na zewnątrz nie ma tej pary, gdyż para pozostaje wówczas w wygrodzie, ale każde zwierzę, które przejdzie do środka, spotyka się z natychmiastową śmiercią. W każdym razie prowadzone tam byki padają i wyciąga się martwe; i rzuciłem wróble, a one natychmiast wydały ostatnie tchnienie i upadły. Ale Galowie, którzy są eunuchami, wchodzi do środka z taką bezkarnością, że nawet zbliżają się do otworu, pochylają się nad nim i schodzą do niego na pewną głębokość, wstrzymując oddech, ile tylko mogą (bo widziałem w ich oblicza wskazywały na rodzaj duszącego ataku) – czy immunitet ten przysługuje wszystkim, którzy zostali w ten sposób okaleczeni, czy tylko osobom znajdującym się w pobliżu świątyni, czy też wynika to z boskiej opatrności, jak byłoby prawdopodobne w przypadku boskich obsesji, czy też jest to wynik pewnych sił fizycznych, które są antidotum na opary. Mówi się, że przemiana wody w kamień ma miejsce także w rzekach Laodycei, chociaż ich woda nadaje się do picia. Woda w **Hierapolis** jest wyjątkowo przystosowana również do barwienia wełny, tak że wełna barwiona korzeniami dorównuje tej barwionej kokosem lub fioletem morskim. A zasoby wody są tak obfite, że miasto jest pełne naturalnych łaźni.”

Strabon 13.4.14

Plan terenu Hierapolis z wyszczególnieniem głównych struktur

bizantyjskich i tureckich oraz obszarów wykopalisk [w:] *Hierapolis of Phrygia: The Drawn-Out Demise of an Anatolian City* - Paul Arthur

Pozostałości bizantyjskie i tureckie oraz obszary wykopalisk:

1. Bazylika Łazienkowska.
2. Brama Frontinus wychodząca na ulicę Frontinus,
3. Mały kościół.
4. Późnorzymski i wczesnobizantyjski dom perystylowy i środkowobizantyjski budynki wzdłuż ulicy Frontinus.
5. Bizantyjski dom podwórkowy.
6. Budynek folwarku osmańskiego.
7. Agora handlowa.
8. Kościół bizantyjski i cmentarz (obszar wykopalisk BNN).
9. Wczesne domy osmańskie.
10. Późnoantyczna brama.
11. Budowle środkowobizantyjskie (obszar wykopalisk GE).
12. Prasy bizantyjskie przy „Grande Ediicio” (obszar wykopalisk GE).
13. Kościół katedralny.
14. Mały kościół.
15. Łaźnie późnoantyczne / wczesnobizantyjskie.
16. Kościół molo.
17. Kościół „trójnawowy”.
18. Dom Stolic Jońskich i Dom Dziedzińca Doryckiego.
19. Teatr rzymski.
20. Kościół nad teatrem.
21. Martyrium św. Filipa.
22. Pozostałości bizantyjskie przy starym Sanktuarium Apollona.
23. Łaźnie Centralne.
24. Fort.

Na terenie Hierapolis zachowały się następujące obiekty:

- **Wielkie Łaźnie** – termy wybudowano w II wieku. Oprócz budynku łaźni z pomieszczeniami z basenami na zimną i gorącą wodę, salami do wypoczynku, w skład kompleksu wchodził także duży (36,0 x 52,0 m), budynek (tzw. (palestra), w którym znajdowały się dwie sale do ćwiczeń gimnastycznych. Jedna z sal służyła cesarzowi, a druga dla miejscowej elicie. Obecnie w północnej części kompleksu znajduje się Muzeum Hierapolis.
- **Ulica Frontinusa**, główna ulica miasta o długości ok. 1 km, dzieliła miasto na dwie części. Była to ulica handlowa, wzdłuż której mieściły się oprócz domostw i sklepów ważne dla miasta budynki, których fragmenty, podobnie jak utwardzający nawierzchnię ulicy bruk, zachowały się do dzisiaj. W okresie hellenistycznym ozdobił ją portyk, z którego zachowały się liczne fragmenty kolumnady i łączącego kolumny architrawu. W nawiązaniu do zachowanych kolumn ulica bywa nazywana także Kolumnową. Na krańcach ulicy znajdują się dwie bramy zbudowane w okresie cesarstwa rzymskiego. Brama (właściwie łuk) na północnym jej krańcu, zbudowana w latach 84–86 przez prokonsula Juliusa Frontinusa, za panowania Domicjana, stąd nazywana Bramą Domicjana (albo Frontinusa). Flankują ją dwie wieże. Pomiędzy nimi trójłukowa arkada umożliwiająca wjazd do miasta. Po stronie południowej ulicę kończy Brama Bizantyjska, zbudowana w IV wieku w pobliżu murów obronnych. W pobliżu łuku Domicjana zachowały się pozostałości budynku mieszczącego latryny. Bliżej Bramy Bizantyjskiej, na zachód od głównej ulicy widoczne są pozostałości agory z II wieku, obudowanej portykami i przylegającą do niej bazyliką. Po jej wschodniej stronie widoczna jest wysoka pojedyncza kolumna w miejscu, gdzie znajdowała się stoa.
- **Świątynia Apolla** istniała w Hierapolis już w okresie hellenistycznym. Budowlę zniszczoną podczas trzęsienia ziemi w 60 r. odbudowano. Zachowane ruiny pochodzą z III wieku. Była to budowla wzniesiona na planie prostokąta o wymiarach 20,0 x 15,0 m, z trzech stron otoczona perystazą z doryckimi kolumnami.
- **Łaźnia rzymska** znajduje się za Bramą Domicjana (po jej północnej stronie). Zbudowana została w III wieku. Pomieszczenia przykrywała kopuła, a ściany ozdobiły marmurowe płyty. W okresie chrześcijaństwa (najprawdopodobniej w V wieku) budynek łaźni przebudowano na kościół.
- **Plutonium** – najstarsze znane miejsce kultu w starożytnym Hierapolis. Położone poniżej świątyni Apolla, na wschód od kompleksu Wielkich Łaźni, w miejscu nazywanym Jaskinią Demonów. W położonej na zboczu góry jaskini wydobywa się trujący gaz, zabijający ofiarne zwierzęta i śmiałków, którzy odważyli się wejść do jaskini. Tylko kapłani, którzy opanowali sztukę wstrzymywania oddechu na dłuższy czas, potrafili przebywać w jaskini, dowodząc w ten sposób swoich nadprzyrodzonych mocy, pozwalających im uzdrawiać chorych i przepowiadać przyszłość. Opary wiązano z działaniem boga podziemi Plutona. Jaskinią, jak podaje Strabon, opiekowali się kapłani bogini Kybele. Możliwe, że korzystali z niej także kapłani Apolla z pobliskiej świątyni.

- **Nimfeum** znajduje się w pobliżu świątyni Apolla. Był to dwukondygnacyjny budynek na planie litery U zbudowany w II wieku z wielkich kamiennych bloków. Nisze w ścianach zdobiły posągi, a basen z wodą połączony był systemem rur z domami mieszkańców Hierapolis. Podczas prac wykopaliskowych znaleziono liczne epitafia pokrywające kolumny i ściany budowli. Z budowli zachowała się tylko boczna ściana i fragment ściany tylnej.
- **Święta sadzawka**, nazywana niekiedy Basenem Kleopatry, to basen z wodą termalną w Motelu Pamukkale, jedynym hotelu pozostawionym na terenie Hierapolis (inne hotele zostały wyburzone po utworzeniu na tym terenie Parku Narodowego). Święta sadzawka znajduje się pomiędzy budynkiem Wielkich Łaźni a Nimfeum. Woda z gorących źródeł, o wysokiej zawartości związków mineralnych, ma podobno właściwości odmładzające. W basenie, w krystalicznie czystej wodzie zatopione są antyczne kolumny będące dodatkową atrakcją tego miejsca.
- **Teatr rzymski** to jeden z najlepiej zachowanych na terenie Hierapolis obiektów. Zbudowany w II wieku na polecenie cesarza Hadriana. Na początku III wieku, na polecenie Septymiusza Sewera przebudowano scenę (pulpitum) i widownię (cavea). Widownia teatru wkomponowana w zbocze góry, została podzielona diazomatą na dwie części, z których wyższa miała 20 rzędów, a niższa 25. Siedem biegnących promieniście (kerkides) przejść dzieliło całą widownię na sektory. Na wprost sceny znajdowała się loża honorowa. Teatr mógł pomieścić około 10 tysięcy widzów (niektóre źródła podają, że nawet 12 tysięcy). Z dwupiętrowej ściany sceny zachował się tylko niższy poziom. Scenę zdobiły liczne płaskorzeźby, posągi umieszczone w niszach w ścianie i pomiędzy drzwiami.
- **Nekropola**. Chorzy tak licznie przybywający do leczniczych źródeł Pamukkale nie zawsze wracali do domów po odbytej kuracji. Część z nich nie odzyskiwała zdrowia, a po śmierci ciała ich chowano na miejscowym cmentarzu. Stąd nekropola Hierapolis należy do największych cmentarzy Anatolii. Zmarłych chowano w trzech miejscach: na północ, południe i wschód (w niedalekiej odległości od martyrium św. Filipa) od miasta. W zależności od pozycji zmarłego, obyczajów grupy narodowościowej, do której należał, odnaleziono na terenie cmentarza różne typy grobowców. Są tu masywne budowle na planie koła z komorą w jej wnętrzu (tolosy), grobowce rodzinne i publiczne oraz pojedyncze, ozdobne sarkofagi. Liczne wstrząsy sejsmiczne zmieniały miejsca wypływu wód termalnych. Z tego powodu dzisiaj widoczne są osady wapienne wokół części grobowców.
- **Kościoły** – na terenie Hierapolis zachowały się ruiny kilku kościołów. Najczęściej odwiedzane przez turystów są ruiny dwóch z nich. Pierwszy, w centralnej części miasta, trójnawowy z poprzedzającym go od strony głównej ulicy narteksem i przylegającym do niego basenem chrzcielny; drugi, położony także w centrum, zbudowany na planie prostokąta z przylegającym do niego atrium.
- **Martyrium św. Filipa**.

Agora znajdowała się na wschód od ulicy Frontinus. W II wieku naszej ery rynek ten był konstruktywny na ogromną skałę, co czyni go jednym z **największych w świecie rzymskim**.

Z powodu trzęsień ziemi ze starożytnego placu pozostało niewiele, poza samotną kolumną i schodami.

- Hierapolis – pozostałości Agory.

Teatr rzymski to jeden z najlepiej zachowanych na terenie Hierapolis obiektów. Zbudowany w II wieku na polecenie cesarza Hadriana. Na początku III wieku, na polecenie Septymiusza Sewera przebudowano scenę (pulpitum) i widownię (cavea). Widownia teatru wkomponowana w zbocze góry, została podzielona diazomatą na dwie części, z których wyższa miała 20 rzędów, a niższa 25. Siedem biegnących promieniście (kerkides) przejść dzieliło całą widownię na sektory. Na wprost sceny znajdowała się loża honorowa. Teatr mógł pomieścić około 10 tysięcy widzów (niektóre źródła podają, że nawet 12 tysięcy). Z dwupiętrowej ściany sceny zachował się tylko niższy poziom. Scenę zdobiły liczne płaskorzeźby, posągi umieszczone w niszach w ścianie i pomiędzy drzwiami.

Nekropola. Chorzy tak licznie przybywający do leczniczych źródeł Pamukkale nie zawsze wracali do domów po odbytej kuracji. Część z nich nie odzyskiwała zdrowia, a po śmierci ciała ich chowano na miejscowym cmentarzu. Stąd nekropola Hierapolis należy do największych cmentarzy Anatolii. Zmarłych chowano w trzech miejscach: na północ, południe i wschód (w niedalekiej odległości od martyrium św. Filipa) od miasta.

W zależności od pozycji zmarłego, obyczajów grupy narodowościowej, do której należał, odnaleziono na terenie cmentarza różne typy grobowców. Są tu masywne budowle na planie koła z komorą w jej wnętrzu (tolosy), grobowce rodzinne i publiczne oraz pojedyncze, ozdobne sarkofagi.

• Grób nr 162

• Grób nr 56

• Grób nr 81

• Grób nr 81

- Liczne wstrząsy sejsmiczne zmieniały miejsca wypływu wód termalnych. Z tego powodu dzisiaj widoczne są osady wapienne wokół części grobowców

Nimfeum . Był to dwukondygnacyjny budynek na planie litery U zbudowany w II wieku z wielkich kamiennych bloków. Nisze w ścianach zdobiły posągi, a basen z wodą połączony był systemem rur z domami mieszkańców Hierapolis. Podczas prac wykopaliskowych znaleziono liczne epitafia pokrywające kolumny i ściany budowli. Z budowli zachowała się tylko boczna ściana i fragment ściany tylnej. To ogromna fontanna poświęcona nimfom znajdująca się w świętej dzielnicy miasta obok ruin świątyni Apollina. Budynek wzniesiony w II wieku n.e. odpowiadał za dostarczanie wody pitnej do domostw, dzięki systemowi odchodzących od niego rur. W V wieku odremontowano budynek.

Plutonium – najstarsze znane miejsce kultu w starożytnym Hierapolis. Położone poniżej świątyni Apolla, na wschód od kompleksu Wielkich Łaźni, w miejscu nazywanym Jaskinią Demonów. Na środku replika posądu Plutona. W położonej na zboczu góry jaskini wydobywa się trujący gaz, zabijający ofiarne zwierzęta i śmiałków, którzy odważyli się wejść do jaskini. Tylko kapłani, którzy opanowali sztukę wstrzymywania oddechu na dłuższy czas, potrafili przebywać w jaskini, dowodząc w ten sposób swoich nadprzyrodzonych mocy, pozwalających im uzdrawiać chorych i przepowiadać przyszłość. Opary wiązano z działaniem boga podziemi Plutona. Jaskinią, jak podaje Strabon, opiekowali się kapłani bogini Kybele. Możliwe, że korzystali z niej także kapłani Apolla z pobliskiej świątyni.

- *Hierapolis. Pseudo-autonomous Æ (22 mm) 13,26 g. Czasy Tytusa?*
Rewers: *IEPAPHIAEITON*; Hades kierujący kwadrygą, w prawo, patrząc wstecz, trzymający berło i Persefonę. RPC II, 1304B. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/2/1304B>.

Rekonstrukcja widoku
Plutonium
według M. Limoncelli.

- Pl. 33, 2. Hierapolis. The Plutonium during the Neronian era: above the theatron, the Ionic portico and the central aedicula with hades' cult statue (M. Limoncelli) The Ionic Portico of the Ploutonium in Hierapolis of Phrygia. Bozza S (2016)

Martyrium świętego Filipa Apostoła.

Grobowiec z I wieku, pozbawiony relikwii, stał w centrum trójnawowej bazyliki z IV lub V wieku, kościoła Grobu, który był jednym z centralnych punktów całego starożytnego kompleksu wzgórz pielgrzymkowych poświęcony Filipowi. Starożytne greckie modlitwy są wyryte na ścianach grobowca i kościoła oddającego cześć Filipowi Apostołowi, a znaczek chlebowy z VI wieku (signum pistoris) przedstawia Filipa trzymającego chleb (Jana 6) z tym specyficznym trójnawowym kościołem po lewej stronie, a po prawej stronie zidentyfikowany wcześniej pobliski kościół męczenników, rozwiewając wszelkie wątpliwości co do tego, że w bazylice znajdował się pierwotny grób apostoła. Kościół zbudowany na jego grobie i kościół męczenników oddalony o około 40 metrów były przez wieki miejscami intensywnej czci: w kościele Grobu Filipa marmurowe podłogi zostały zniszczone przez tysiące ludzi.

Filip Apostoł (Φίλιππος - Philippos) był jednym z Dwunastu Apostołów Jezusa według Nowego Testamentu. Późniejsze tradycje chrześcijańskie opisują Filipa jako apostoła, który głosił w Grecji, Syrii i Azji Mniejszej.

- Martyrium Św. Filipa, zbudowane na początku V wieku. Pośrodku kościoła znajdowała się niegdyś duża ośmiokątna sala zwieńczona dużą kopułą.

- Fontanna Pielgrzymów

Łaźnia rzymska znajduje się za Bramą Domicjana (po jej północnej stronie). Zbudowana została w III wieku. Pomieszczenia przykrywała kopuła, a ściany zdobiły marmurowe płyty. W okresie chrześcijaństwa (najprawdopodobniej w V wieku) budynek łaźni przebudowano na kościół.

Łaźnia bazylikowa.

Trójłukowa **Brama Frontinus**, zbudowana wraz z brukowaną jezdnią w I wieku naszej ery. Służyło to jako monumentalne wejście do starożytnego rzymskiego miasta.

Monumentalne wejście do miasta. Frygijska Hierapolis.

Ulica Frontinus - główna droga przecinająca starożytne miasto.

- To główna ulica miasta, dzieląca je na dwie części. Wzdłuż niej znajdowały się domy, sklepy, fontanny oraz ważne dla miasta budynki. Ulica miała ok. 1 km długości oraz 14 m szerokości. Znana jest również jako ulica kolumnadowa, przez zachowane fragmenty hellenistycznych kolumn. Obecnie nie można przejść całą ulicą, gdyż jej fragmenty się nie zachowały. Część kolumn leży natomiast na dnie basenu Kleopatry, będącego obecnie jedną z największych atrakcji turystycznych.
- Latryna wzdłuż ulicy Frontinus (ulica kolumnadowa) zbudowana pod koniec I wieku n.e. Pomieszczenie podzielone jest wzdłużnie rzędem kolumn podtrzymujących dach złożony z bloków trawertynu.

Apollo był wiodącym bóstwem miejskiego frygijskiej Hierapolis. Bóg był nie tylko oficjalnym przedstawicielem miasta – w tej roli pojawia się na monetach Homonoia z Hierapolis – ale że był wzywany w kilku miejscach kultu za pomocą licznych epiklez. W głównym sanktuarium miejskim, w którym Apolla nazywano **Pythiosem** i **Archegetesem**, czczono nie tylko bóstwo wyroczni Apolla Kareiosa, ale na terenie Hierapolis znajdowało się również ważne w skali kraju sanktuarium **Apolla Lairbenosa Propoleosa**.

- Frygia: Hierapolis. Otacilia Sewera (244-249). Æ
Rewers Æ : ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ
Świątynia z czterema kolumnami i zaokrąglonym frontonem, otaczająca posąg Apolla trzymającego lirę obok drzewa

- Świątynia Apollona – jeden z najważniejszych budynków przedchrześcijańskiego Hierapolis. Świątynia leży na wielu tarasach połączonych marmurowymi schodami. I jak wiele świątyń Apolla, pełniła funkcję wróżebną.

Apollo Archegetes był najważniejszym bóstwem Hierapolis.

Już samo jego imię sugeruje, że był on ściśle powiązany z historią założenia Hierapolis: słowo ἀρχηγέτης pochodzi od ἀρχή (początek, początek) i ἠγέομαι (ołów, ołów) i pojawia się także jako epitet różnych bogów i bohaterów. Przede wszystkim jednak tytuł ten nadano w związku z założeniem nowej kolonii i w związku z tym po Eforosie z Kyme wszyscy oikiści, czy to mityczni, czy historyczni, otrzymali przydomek „Archegetesa”, jak Battos z Cyreny. Jednak w przypadku Hierapolis nie nosił go bohater: raczej miasto czciło boga Apolla jako swojego mitycznego założyciela, a dowody na istnienie Apolla Hierapolitańskiego są odpowiednio liczne.

Na jego cześć Hierapolis nie tylko obchodziło najważniejsze igrzyska miasta, Apolloneia Związek między Apollem a Hierapolis nie istniał zbieg okoliczności: nierzadko zdarzało się, że miasto odwoływało się do Apolla jako boga założenia i kolonizacji, ale było to przede wszystkim związane z rolą Delf: koloniści, zanim wyruszyli, starali się uzyskać wyrocznię od wyroczni pytyjskiej.

Miasto, które czciło Apolla jako swego założyciela i chciało zorganizować na jego cześć Igrzyska Pytyjskie na wzór i regulamin Pytii odbywającej się w Delfach, wymagało zgody Delf.

Takie Pytyjskie zostały w Hierapolis od II w. Udokumentowano 16 monet z brązu z czasów Heliogabala, wskazujących, że miasto ze swoją Pytią świadomie podążało za Pytią Delficką, przedstawiając zabicie pytona przez Apolla. Na jednej z monet bóg strzela do węża za pomocą łuku i strzał, na drugiej Apollo siedzi na trójnogu, a wokół niego wiję się pyton, nad którym widnieje korona nagrody.

Oprócz Apolla miasto czciło także greckiego wędrownego bohatera Mopsosa jako swojego założyciela. Hierapolitanie zwrócili się o pomoc do wyroczni Klarosa, gdy dotknęła ich zaraza. Mopsos był wg mit ów wnukiem słynnego jasnowidza Tejrezjasza i synem Apollona. Mopsos założył dla swego ojca sanktuarium na miejscu późniejszego Hierapolis, gdzie Apollo w okresie hellenistycznym sprowadził tam osadników za pomocą wyroczni, której trójnóg widać na monetach hellenistycznych. Mopsos następnie założył miasto Hierapolis.

Oznaczało to, że Hierapolis mógł uznać zarówno Apolla, jak i jego syna za założycieli. Mopsos mógł mieć także związek z powstaniem kultu Apolla.

• Frygia, Hierapolis, Emisja pseudoautonomiczna. Æ15. 198-217. Aw.: APXHGETHC, promieniste, drapowane popiersie Apolla w prawo. (Apollo Archegetes). BMC 23.

Apollo Kareios (Karios) był czczony w Hierapolis jako miejscowy bóg-wyrocznia. Jego kult czczono także w głównym apollińskim sanktuarium miasta. Litera wyroczni związana z tym bogiem została wbudowana w cellę świątyni Apolla i dlatego została całkowicie zachowana. Zawiera aforyzm dla każdej litery alfabetu greckiego z samym Kareiosem w dwóch wersach wyroczni. Heksametryczne powiedzenia, wpisane w tradycję azjatyckich wyroczni mniejszych, miały charakter napominający lub zachęcający i miały pomagać w codziennych problemach. Szczególnie interesujące jest pochodzenie i ikonografia boga. Już epikleza „Kareios” sugeruje, że mamy do czynienia z odmianą „Karios”, czyli „Karyjczykiem”.

Według niej Karios jest synem Zeusa i Torrhepii, którego sanktuarium znajdowało się na górze o tej samej nazwie w pobliżu miasta Hypaipa (obecne Kel Dağ). Syna Kariosa, Atysa, można utożsamić z frygijskim Attisem, który z kolei był ojcem Torrheposa i Lydosa. Mit ten, prawdopodobnie powstały wraz z ekspansją Imperium Lidyjskiego, powiązał przodków trzech wielkich ludów, Karów (Karios), Lidyjczyków (Lydos) i Frygów (Attis), i w ten sposób uczynił Lidę „kolebką wszystkich okolicznych ludów”. Już najstarsze kurhany, utrzymane w stylu karyjskim świadczą to o tym, że miasto miało oczywiste powiązania z Karią.

- *Phrygia, Hierapolis, Emisja pseudoautonomiczna. Æ15.2, AD 98-217. Rev.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, Apollo Kareios stojący w lewo, trzymający gałąź i labrys. BMC 23,*

Apollo Lairbenos był kolejną manifestacją tego boga, który również wywodzi się z rdzennego bóstwa, które pierwotnie było czczone lokalnie. Nie jesteśmy w stanie pojąć ani dokładnego znaczenia jego imienia, ani dokładnej ortografii; inskrypcje przedstawiają jedenaście różnych pisowni, 56 tylko na monetach hierapolitańskich jego imię pojawia się konsekwentnie jako ΛΑΙΡΒΕΝΟΣ. Wiele wskazuje na to, że pisownia ta odzwierciedla oficjalne imię boga. Różne warianty wiejskiego sanktuarium odzwierciedlają brak wykształcenia mieszkańców wsi, którzy zapisali imię ze słuchu i pamięci. Zakończenia wskazują, że nazwa ta była pierwotnie toponimem, jednak nie udało nam się jeszcze dokładnie zlokalizować tego korytarza – Lairba lub podobnego. Sanktuarium Lairbenos nie znajdowało się na terenie samego Hierapolis, ale około 20 km od miasta, w pobliżu wiejskiego miasteczka Motella, niedaleko dzisiejszego Medele. Lairbenos był tam czczony razem z boginią Leto, za którą prawdopodobnie stoi miejscowa bogini-matka, taka jak Kybele czy Magna Mater. monety hierapolitańskie, na których głowa Lairbenosa pojawia się dopiero od końca II w. n.e. W tym samym czasie coraz popularniejsze stały się także sztuki wizualne boga; mamy kilka przedstawień plastycznych pochodzących z tego okresu⁶³. Już w III w. n.e. Apollon Lairbenos nazywany jest προσειστὼς τῆς Μοτελῆνων πόλεως.

Wiedza na temat samego sanktuarium jest bardzo ograniczona, gdyż nie zostało ono jeszcze dostatecznie zbadane ze względu na swoje położenie. Dostęp znajdował się prawdopodobnie od południa, na zachodnim zboczu Asartepe, gdzie przez płynący w tym miejscu meandr prowadził most. Świątynia miała wymiary 12 m × 27 m, była pokryta dachówką i była bogato zdobiona. Napis na architrawie świątyni sugeruje, że większość dekoracji pochodzi z czasów Hadriana zachowały się jednak ściany fundamentowe poprzedniej budowli hellenistycznej.

- Hierapolis. Frygia. Pseudo-autonomous. Czasy Filipa I „Araba” (244-249). *Æ. Homonoia z Efezem. Aw.: ΛΑΙΡΒΗΝΟC. Promieniste i drapowane popiersie Apolla Lairbenosa w pr.*

- Stela z jadącym Lairbenosem

Trawertynowe tarasy, Hierapolis (Pamukkale) Turcja. Ruiny Hierapolis usytuowane są powyżej terenu na którym rozciągają się tarasy.

- *Kompleks Wielkich Łaźni, obecnie używany jako Muzeum Archeologiczne w Hierapolis.*

- *Naturalne trawertynowe baseny Pamukkale (Hierapolis).*

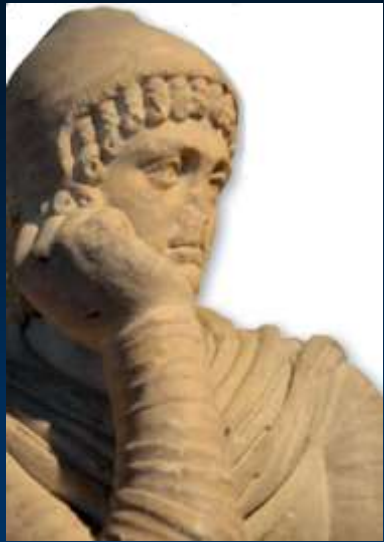

- Scena narodziny Apolla.

- Fragment sceny Porwanie Persefony przez Hadesa

Przykłady sztuki zachowane w Hierapolis.

• Fragment statui Attis.

• Nagrobek przedstawiający walki gladiatorów

• Sarkofag Girlandowy - ozdobiony girlandami był rodzajem grobowca często używanego w całej dolinie od II wieku naszej ery. Prawie wszystkie te grobowce miały na rogach płaskorzeźby Nike, postacie Erosa trzymającego wieniec pośrodku dłuższego boku i maski Meduzy nad nimi. Girlandy miały symbolizować pożegnanie z tym światem i powitanie zmarłych w zaświatach, natomiast maski meduz były wyrazem pragnienia ochrony grobowca. W niektórych przypadkach wśród dekoracji sarkofagu znajdują się portrety i mitologia.

• Gigantyczny fragment posągu cesarza Hadriana znaleziony na terenie Świątyni.

• Sarkofag z Laodycei (Muzeum Hierapolis).

• Tryton, syn Posejdona

Sceny mitologiczne obejmują wojnę między tytanami a olimpijczykami, porwanie Persefony przez Hadesa i mit o Niobe

• Artemida, Leto i Apollo

Emisje monetarne
frygijskiego Hierapolis
z okresu Cesarstwa Rzymskiego.

Hierapolis rozpoczął wybijanie monet od emisji brązowych w II wieku p.n.e. a zakończył za panowania cesarza Galiena (253-268 r. n.e.).

Monetami o ważnym znaczeniu są monety z brązu bite w okresie cesarstwa, od panowania Augusta, którego panowanie rozpoczęło się w 31 r. p.n.e. po tym, jak pokonał wojska Antoniusza w bitwie pod Akcjum, aż do panowania Galiena, ostatniego poświadczanego cesarza, za którego rządów biło monety.

W okresie cesarstwa w Hierapolis i w sąsiednich: Laodycei i Kolosach nie bito żadnych srebrnych monet obywatelskich. Na podstawie typów rewersów zidentyfikowano Laodyceę i Hierapolis jako dwie mennice azjatyckie, które za czasów Hadriana produkowały srebrne cystofory. Jednakże cystofory należy traktować raczej jako emisje „prowincjonalne”, a nie „obywatelskie”, ponieważ legendy są po łacinie i brakuje etnikonu, które identyfikowałyby monety jako emisje obywatelskie. Dla wszystkich miast monety brązowe można podzielić na dwie dalsze grupy: - z portretami rodziny cesarskiej na awersie i te bez.

Portrety rodziny cesarskiej obejmowały wizerunki cesarza, ale także spadkobierców i cesarzowych rodu panującego. Na monetach bez portretów widniały głowy i popiersia bóstw, a także personifikacje, takie jak różne instytucje obywatelskie miasta, a nawet samo miasto.

Na decyzję miasta o wybiciu monet w określonym czasie mogło wpłynąć wiele innych czynników. Mogły one dotyczyć dostępności i ceny metalu, stanu monet znajdujących się już w obiegu oraz konieczności specjalnej emisji monet w celu upamiętnienia igrzysk, festiwali i innych wydarzeń obywatelskich. Wydarzenia imperialne mogą również uzasadniać emisję monet, na przykład przystąpienia i zwycięstwa. Monety mogą być również bite w celu uzupełnienia istniejących zapasów lub w odpowiedzi na konkretną potrzebę finansową, na przykład program budowlany. W rzadszych przypadkach monety były emitowane w związku z wizytą cesarską lub stacjonowaniem wojsk cesarskich na terytorium miasta. Bicie było sprawą sporadyczną i z pewnością nie było prowadzone za czasów każdego cesarza. Monety z imperialnym portretem można ogólnie datować na panowanie ukazanego na nich cesarza, nawet jeśli nie można ich datować bliżej konkretnego roku, bo brakuje szczegółowych spisów tytułów, które pojawiają się np. na monetach mennicy rzymskiej.

Portrety rodziny cesarskiej obejmowały wizerunki cesarza, ale także spadkobierców i cesarzowych rodu panującego. Na monetach bez portretów widniały głowy i popiersia bóstw, a także personifikacje, takie jak różne instytucje obywatelskie miasta, a nawet samo miasto.

Na decyzję miasta o wybiciu monet w określonym czasie mogło wpłynąć wiele innych czynników. Mogły one dotyczyć dostępności i ceny metalu, stanu monet znajdujących się już w obiegu oraz konieczności specjalnej emisji monet w celu upamiętnienia igrzysk, festiwali i innych wydarzeń obywatelskich. Wydarzenia imperialne mogą również uzasadniać emisję monet, na przykład przystąpienia i zwycięstwa. Monety mogą być również bite w celu uzupełnienia istniejących zapasów lub w odpowiedzi na konkretną potrzebę finansową, na przykład program budowlany. W rzadszych przypadkach monety były emitowane w związku z wizytą cesarską lub stacjonowaniem wojsk cesarskich na terytorium miasta. Bicie było sprawą sporadyczną i z pewnością nie było prowadzone za czasów każdego cesarza. Monety z imperialnym portretem można ogólnie datować na panowanie ukazanego na nich cesarza, nawet jeśli nie można ich datować bliżej konkretnego roku, bo brakuje szczegółowych spisów tytułów, które pojawiają się np. na monetach mennicy rzymskiej.

- Hierapolis. Frygia. Neron. 54-68 n.e. Ø 19 mm (5,72 g). Odkryta głowa i udrapowany biust w prawo; c/m: promieniste popiersie Heliosa(?) po prawej Rew. Porwanie Persefony; Hades w galopującej kwadrydze po prawej stronie, niosący Persefonę; Eros lecący nad głową, przewrócił cista mystica pod koźmi. CNG Mail Bid Sale 60 Lot 1238.

Hades zakochał się w Persefonie, córce Demeter, i poprosił Zeusa o pozwolenie na poślubienie jej. Zeus bał się urazić najstarszego brata jawną odmową, ale wiedział też, że Demeter nie wybaczy mu, jeśli Persefona trafi do podziemnego świata. Zeus „dlatego odpowiedział politycznie, że nie może wyrazić ani odmówić zgody”. To ośmieliło Hadesa do uprowadzenia Persefony zrywającej kwiaty na łące i zabrania jej w rydwanie zaprzężonym w konie do podziemi.

Monety bez portretów imperialnych są naturalnie trudniejsze do datowania. Można je przypisać do konkretnego cesarza, jeśli w ich legendach pojawia się imię urzędnika lub tytuł obywatelski porównywalny z tymi, które widnieją na monetach z awerssem portretu cesarstwa. W przeciwnym razie datowanie jest bardzo trudne, a okresy, do których przypisane są monety, mogą być rzeczywiście bardzo szerokie. Cechy tych monet mogą służyć jako pomoc w datowaniu, np. grubość krążka, średnica, napisy użyte w legendach oraz kierunki, w jakich legendy biegną. Jednakże okresy, do których przypisuje się monety, nadal mogą mieć charakter ogólny i zawęzić się jedynie do wieku, w którym zostały wyprodukowane, a nie do panowania cesarza.

Emisja monet, a także wznoszenie inskrypcji było podstawowym aspektem istnienia miasta, można zatem przypuszczać, że odzwierciedlają lokalne zainteresowania miast, które je wybiły.

W Hierapolis ważnym typem było przedstawienie porwania Persefony przez Hadesa, ponieważ przypominało mity o Zaświatach, bramie, do której wierzono, że jest to Pluton. Wzory monet zazwyczaj przedstawiają Hadesa w powiewającej chlamydzie, trzymającego berło na kwadrydze z końmi w galopie, ściskający walczącą Persefonę

Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Czasy Antonina Piusa lub Mareka Aureliusza. 138-180 n.e. Æ (23 mm, 6,81 g). Popiersie Geruzji w prawo.
Rew.: Apollo-Tyrimnaios na koniu w prawo, trzymający labrys. Johnston, Hierapolis –; RPC IV.2 Online 9789; BMC 79-81. CNG eAuc. 548 Lot 306

Wczesne brązowe emisje regionalne frygijskiej Hierapolis (II-I wiek p.n.e.)

- Hierapolis. Frygia. II-I wiek p.n.e. Æ (brąz, 18 mm, 4,74 g). Popiersia Hadesa (?) w draperii i Persefony (?) w draperii. Ks. IEPO-ΠΟΛΙΤΩΝ Trójgłowy Kerberos siedzący po prawej stronie; w prawo, ΣΙ. BMC -. HGC 7, -. SNG Kopenhaga -. SNG von Aulock -. Leu Numismatik AG Web Auction 28 Lot 1462.

- Hierapolis. Frygia. 58-40 p.n.e. Æ 19Awers: Głowa Apolla wie po prawej; rewers IEPO/ΠΟΛΙΤΩΝ w dół, odpowiednio w prawym i lewym polu, Roma(?) siedząca w lewo na stosie trzech tarcz, trzymająca w prawej ręce Nike w wieńcu laurowym w lewej podparta berłem; litery ΦΙ w prawym dolnym polu. VCoins SKU: GB113956

Siedząca postać na odwrocie tego typu monet z popiersiem Apolla była różnie opisywana jako Atena, Roma, Tyche lub „bogini miasta”.

Brązowe emisje regionalne Hierapolis:

August: (27 r p.n.e – 14 r. n.e.):

- Hierapolis. Frygia. Augustus, Fabius Maximus (proconsul) Magistrat: Chares II Kokos
Hierapolis Region: Phrygia Province: Asia Denomination: Leaded bronze (15 mm) Average weight: 3.16 g. Issue: Group I:
Augustus and Fabius Maximus (10/9 BC)
Awers: ΦΑΒΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ; goła głowa Fabiusa Maximusa, w parwo
Rewers: Inskrypcja: ΙΕΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΧΑΡΗΣ ΚΩ; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2932>

- Hierapolis. Frygia. Region: Prowincja: Azja August Magistrat: Diphilos, syn Difilosa (archont po raz drugi)
Denomination: Brąz ołowiowy (19 mm, 5.12 g. Issue: Group III: Augustus alone (c. AD 5)
Obverse: ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ; bare head of Augustus, right
Reverse: ΔΙΦΙΛΟΣ ΔΙΦΙΛΟΥ ΑΡΧΩΝ ΤΟ Β ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ; Apollo stojący w prawo z lirą.ng lyre.
<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2955>

- Hierapolis. Frygia. August. Gajusz (Cezar) Magistrat Sędzia: Papiasz, syn Apellidesa
Hierapolis Region: Frygia Prowincja Azja.
Brąz ołowiowy (15 mm). Średnia waga: 3,11 g. Zagadnienie: Grupa II: August i Gajusz (ok. 5 p.n.e.)
Awers: ΓΑΙΟΣ; goła głowa Gajusza Cezara, po prawej
Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΠΑΠΙΑΣ, liście palmowe. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2944>.

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Azja. August, Magistrat: Matron, syn Apolloniosa
Brąz ołowiowy (19 mm). 5.27 g. Emisja grupa III : Augustus sam ok. 5 r. n.e.)
Awers: ΣΕΒΑΣΤΟΣ; odkryta głowa Augusta w prawo.
Rewers: ΜΑΤΡΩΝ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; podwójny topór na podstawie, z wężem owiniętym wokół i zwieńczonym promienistą głową, skierowanym w prawo. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2958A>

Brązowe emisje regionalne Hierapolis:

August: (27 r p.n.e – 14 r. n.e.) ciąg dalszy:

- Hierapolis. Frygia. August 27 v. Chr.-14 n. Chr. Brąz prowincjonalny. (6,25g), Magistrat Papias Apellidus. Awers: Głowa cesarza w prawo. Rewers: Trójnóg z kwiatem. RPC 2943. Auktionshaus H. D. Rauch Auc. 82 Lot 220.

- Hierapolis. Frygia. Fabius Maximus. Proconsul, 10-9 BC. Æ 14mm (2.59 g). Magistrat: Dorykanos Dioskouridou, Głowa cesarza w prawo. Rew.: Legend a w czterech liniach. RPC 2936.

- Hierapolis. Frygia. August, 27 p.n.e. - 15 n.e. Assarion (brąz, 14 mm, 5,80 g 11), Fabius Maximus, konsul 11 p.n.e. i prokonsul Azji, 10-9 (inni sugerują 9-8 i 6-5) z lokalnymi sędziami Zosimosem Philopatrisem i Charax, 10-9 p.n.e. ΦΑΒΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ Odkryta głowa Fabiusa Maximusa po prawej stronie. Rev. ΖΩΣΙΜΟΣ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ / ΙΕΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΧΑΡΑΞ Podwójny topór (labrys) z długim trzonkiem oprawionym w pałąk. BMC 93-94. RPC 2930. SNG Kopenhaga 447.

- Hierapolis. Frygia. August 27 p.n.e.-14 n.e. Brąz 15mm., 4,35g. Aw.: ΣΕΒΑΣΤΟΣ, głowa laureata w prawo / ΧΑΡΟΠΙΔΗΣ ΣΟΣΤΡΑΤΟΥ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, mężczyźni na koniu, jadący w prawo, trzymający labrys przez ramię. RPC 2957; SNG v. Aulock 3645; Armstrong 17.
- Savoca Numismatik 2nd Blue Auction Lot 646.

Brązowe emisje regionalne Hierapolis:

August: (27 r p.n.e – 14 r. n.e.) ciąg dalszy:

- Hierapolis. Frygia, August (27 p.n.e.-14 n.e.). Ae. Menisk Diphilus, sędzia. 4,35 g. 20 mm.
Aw.: ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Odkryta głowa w prawo.
Rw.: ΜΕΝΙΣΚΟΣ ΔΙΦΙΛΟΥ ΤΟ Γ ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ. Apollo stojący w lewo, trzymający paterę i bipennis (podwójny topór)..
RPC I 2956; Numizmatik Naumann Auc. 38 Lot 548.

- Hierapolis. Frygia. August (27 p.n.e.-14 n.e.). Ae. Gryas, gramatyk demou.
Aw.: ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Odkryta głowa w prawo.
Rw.: ΔΡΥΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΔΗΜΟΥ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Apollo stojący w prawo, grający na lirze.
RPC I 2940. Waga: 4,80 g. Średnica: 19 mm. Numizmatik Naumann Auc. 34 Lot 736.

- Hierapolis. Frygia. August (27 p.n.e.-14 n.e.). Æ. Diphilus, syn Diphilusa, archont po raz drugi.
Aw.: ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Odkryta głowa w prawo.
Rw.: ΔΙΦΙΛΟΣ ΔΙΦΙΛΟΥ ΑΡΧΟΝ ΤΟ Β ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ. Apollo stojący w prawo, trzymający plektron i lirę.
RPC I 2955; SNG Copenhagen 452. 5,95 g. 19 mm. (lub RPC I, 2940)

- Hierapolis. Frygia. August (27 p.n.e.-14 n.e.). Æ. Iollas Iollou, gramatyk.
Awers: ΣΕΒΑΣΤΟΣ. Odkryta głowa w prawo.
Rw.: ΙΟΛΛΑΣ ΙΟΛΛΟΥ / ΓΡΑΜΑΤΕΥΣ / ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Lira.
RPC I, 2954. 5,32 g 20 mm.

Brązowe emisje regionalne Hierapolis

Tyberiusz (14-37):

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Asia. Tyberiusz (August) Magistrat: Menandros; Æ (16 mm) 3.71 g.
Awers: ΤΙΒΕΡΙΟC ΚΑΙCΑΡ; Głowa cesarza w wieńcu laurowym w prawo.
Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ; Lira, monogram ΛΧ. RPC I, 2963. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2963>

Klaudiusz (41-54):

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Asia. Klaudiusz. Britannicus (CÆsar) Magistrat: Marcus Suillius Antiochos (grammateus)
Æ (18 mm); 4.14 g. Emisja z lat 50-54
Awers: ΒΡΙΤΑΝΝΙΚΟC ΚΑΙCΑΡ; Popiersie Brytannika w prawo.
Rewers: ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ; stół z dwoma ięćcami z prawej gałązka palmy. RPC I, 2971.
<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2971>.

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Asia. Klaudiusz. Magistrat: Marcus Suillius Antiochos (grammateus)
Brąze (18 mm) 5.85 g. Wyemitowana w latach 50-54 n.e.
Awers: Μ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ; Popiersie Apolla w prawo; z przodu gałązka laurowa.
Rewers: ΓΕΝΕΙ ΣΕΒΑΣΤΩΝ; świątynia z sześcioma kolumnami; posąg (?) w frontonie. RPC I, 2973.
<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2973>

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Asia. Magistrat: Marcus Suillius Antiochos (grammateus)
Brąz (18 mm) 4.77 g. Emisja z lat 50/54
Awers: Μ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΓΡ ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ; Apollo na koniu w prawo trzymający podwójny topór. (Apollo Tyrimnasios)
Rewers: ΓΕΝΕΙ ΣΕΒΑΣΤΩΝ; Świątynia z sześcioma kolumnami. RPC I, 2973A. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2973A>

Brązowe emisje regionalne Hierapolis:

Neron (54-68 r. n.e.):

- Hierapolis. Frygia, Neron (54-68). Æ Magistrat M. Antonios Kalos. Aw.: ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ. Popiersie z odkrytą głową i drapowanym r.; c/m: głowa promienista w obrębie okrągłego wgłębienia. Rew.: Zeus stojący po lewej stronie, trzymający orła i berło. 6,09 g - 19,17 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 156.

- Hierapolis. Frygia, Prowincja Azja. Nero (Augustus) Magistrat: Lucius Helvius Optomos; Æ (18 mm) 5.96 g. Awers: ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ; Popiersie Nerona w prawo. Rewers: ΛΟ ΕΛΟΥΙΟΣ ΟΠΤΟΜΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; Róg obfitości z podwójnym toporem w lewo. RPC I, 2980. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2980>

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Asia. Nero. Agryppina II; Magistrat: Tyberius Dionysios; Æ (15 mm) 4.44 g. Awers: ΑΓΡΙΠΕΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Popiersie Agrippiny II, w prawo. Rewers: ΤΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; Trójnóg, zwieńczony zwiniętym węzłem. RPC I, 2975A. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2975A>

- Hierapolis. Frygia Prowincja Asia. Nero. Agryppina II. Magistrat: Chares II Papias Æ (15 mm) 4.51 g. Awers: ΑΓΡΙΠΠΕΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ; drapowane popiersie Agrippiny II, w prawo. Rewers: [Χ]ΑΡΗΣ Β ΠΑΠΙΑΣ ΙΕΡΑΠΟΛ[ΕΙΤΩΝ]- kubek między dwiema gałęziami. RPC I, 2977. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2977>

Brązowe emisje regionalne Hierapolis:

Neron (54-68 r. n.e.) ciąg dalszy:

- Hierapolis. Frygia. Neron jako Cezar, 50-54. Æ, M. Suillios Antiochos, grammateus, ok. 50-54. ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ Popiersie Nerona z odkrytą głową i udrapowane po prawej stronie. Rev. ΣΥΓΓΛΙΟΣ / ΑΝΤΙΟΧΟΣ / ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ Labrys opleciony węzłem 3,81 g - 16,90 mm

- Hierapolis. Frygia. Neron. 54-68 n.e. Ø 19 mm (5,72 g). Odkryta głowa i udrapowany biust w prawo; c/m: promieniste popiersie Heliosa(?) po prawej Rev. Porwanie Persefony; Hades w galopującej kwadrydze po prawej stronie, niosący Persefonę; Eros lecący nad głową, przewrócił cista mystica pod koźmi. RPC I -; SNG von Aulock -; SNG Kopenhaga -; BMC Phrygia -, ale patrz pl. XXXI, 9-10 dla tej samej matrycy awersowej; c/m: Howgego 11. CNG Mail Bid Sale 60 Lot 1238.

- Frygia. Hierapolis. Æ26. Emisja pseudo-autonomiczna. ok. II w. n.e. Aw.: Głowa młodego Dionizosa r. Rev.: Porwanie Persefony: Hades w galopującej kwadrydze w prawo., uprowadzający Persefonę. SNG Kopenhaga 428. 12,93 g, 26 mm, Roma Numismatics Auc. 4 Lot 1797.

- Frygia, Hierapolis Æ (Brąz, 5,42 g, 19 mm) Nero (54-68) Magistrat: Lucius Helvius Optomos Aw: ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ; drapowane popiersie Nerona, po prawej Rev: ΛΟ ΕΛΟΥΙΟΣ ΟΠΤΟΜΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; róg obfitości z podwójnym toporem w lewo RPC I №: 2980, KM 240, nr. 28 Numismad Auc. 14. Lot 660.

Brązowe emisje regionalne Hierapolis:

Klaudiusz (41-54) lub Neron (54-68) ciąg dalszy:

- Hierapolis. Frygia. Agrypina Junior (sierpień 50-59). Æ (16 mm, 4,43 g). Ti. Dionizjos, sędzia. ΑΓΡΙΠΕΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ, Popiersie drapowane r. R/ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ - ΤΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ. Trójnóg zwieńczony wężem. RPC I -; Supplement RPC I –

- Hierapolis. Frygia. Agrypina II (Augusta, 50-59). Æ. Magytes sędzia.
Aw.: ΑΓΡΙΠΠΕΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Drapowany biust w prawo.
Rw.: ΜΑΓΥΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Demeter siedząca na tronie po lewej stronie, trzymająca kłosy i mak.
RPC I 2983; SNG von Aulock 3649. 3,60 g. 16 mm. Numismatik Naumann Auc. 45 Lot 508.

- Hierapolis. Frygia. Agrypina II (Augusta, 50-59). Æ. Lo-Helouios Optomos, sędzia. Aw.: ΑΓΡΙΠΕΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Drapowany biust w prawo.
Rw.: ΕΛΟΥΙΟΣ ΟΠΤΟΜΟΣ / ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Tyrsoś. RPC I 2981; BMC 126. Waga 3,62 g. Średnica: 16 mm. Numismatik Naumann Auc. 58 Lot 508.

Brązowe emisje regionalne frygijskiego Hierapolis:

Czasy Wespazjana (69-79):

- Frygia Prowincja: Azja. Wespazjan. Laodycea ad Lycum. Magistrat: Titus Clodius Eprius Marcellus (prokonsul) Sojusz z: Hierapolis. Mosiądz (25 mm). 11,04 g.
Awers: ΔΗΜΟΣ ΛΑΟΚΙΚΕΩΝ; ΑΝΘΥΔΗΜΟΣ ΛΑΟΚΙΚΕΩΝ; w wieńcu laurowy Demos w prawo
Rewers: ΟΜΟΝΟΙΑ ΕΠΙ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ ΑΝΘΥ; w pięciu wierszach w wieńcu laurowym
BMC 76, Martin, Demos Laodikeia 8.

Trajan (98-117):

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Azja. Trajan (August) Æ (30 mm) 18,48 g.
Awers: ΑΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΥΩ ΝΕΡΒΑ ΤΡΑΙΑΝΩ ΣΕ ΓΕΡΜΑ; laureat i udrapowane popiersie Trajana, po lewej stronie, widziane od tyłu
Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; Atena w prawo w hełmie, prawą rękę opiera na włóczni, lewa na okrągłej tarczy stoi zwrócona w stronę nagiej postaci Hermesa z głową skierowaną w lewą stronę lewą, z chlamidą na lewym ramieniu, trzymającego torebkę w prawej ręce i kaduceusz w lewej. RPC III, 2343. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2343>.

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Azja. Trajan (August) Æ (30 mm) 16,24 g.
Awers: ΑΥ ΚΑΙ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΣΕΒ ΓΕΡ ΔΑΚΙΚΟΣ; laureatka głowa Trajana, po prawej
Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; Kybele siedzi w lewo, w prawej ręce trzyma paterę, lewą opiera na tympanonie; u jej stóp lew w lewo.
RPC III, 2345 <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2345>.

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Azja. Trajan (August) Æ (30 mm), 16,90 g. Awers: ΑΥ ΚΑΙ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΣΕΒ ΓΕΡ ΔΑΚΙΚΟΣ; głowa Trajana w wieńcu laurowym w prawo.
Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; kultowy posąg Artemidy Efezji, z podporami, pomiędzy dwoma jeleniami patrzącymi w górę.
RPC III, 2346. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2346>

Srebrne emisje ponadregionalne frygijskiego Hierapolis:

Hadrian (117-138):

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Azja. Hadrian, 117-138. AR cystofores, po 128, Hierapolis (Frygia); 10,37 g.
Awers: Popiersie cesarza w prawo.
Rewers: COS III Apollo stoi r. z plektronem i lirą. (Ref.: Metcalf 53) Nabity na cystoforze Marka Antoniusza.

- Hierapolis. Frygia, Prowincja Azja. Hadrian, 117-138 n.e. AR Cistophoric Tetrachma (10,82 g). Mennica z Hierapolis. Wybity po 128 roku n.e.
Awers: Popiersie z odkrytą głową i udrapowanym w prawo.
Rewers: Wielki Bóg na koniu, trzymający labrys przez ramię. RIC II -; por. Metcalf, *Cistophori*, typ 53, 239; BMCRE -; RSC -. RPC III, 1396 CNG 70, Lot 1007. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/1396>

- Hierapolis. Frygia, Prowincja Azja. Hadrian (August) Tetrachma, cystofores 10.56 g.
Awers: HADRIANVS AVGVSTVS P P COS III; drapowane popiersie Hadriana w prawo.
Rewers: SABINA AVGVSTA; popiersie Sabiny w diademie w prawo. RPC III, 1394
<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/1394>

- Hierapolis. Frygia Prowincja Azja. Hadrian (August) .Tetrachma, Cystofores 10,63 g.
Awers: HADRIANVS AVGVSTVS P P; drapowane popiersie Hadriana, w prawo.
Rewers: COS III; Postać męska z półksiężycem za ramionami, trzyma paterę w prawej ręce i berło w lewej. RPC III, 1397.
<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/1397>

Brązowe emisje regionalne frygijskiego Hierapolis:

Czasy Hadriana (117-138):

- Hierapolis. Frygia. Kryspina (Augusta, 117 - 178). Æ.
Aw.: ΚΡΙΣΠΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤ. Drapowany biust w prawo.
Rw.: ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ. Higieia stojąca w prawo karmiąca trzymanego w ramionach węża.
RPC 2028. 4,46 g. 20 mm. Numismatik Naumann Auc. 96 Lot 408.

- Hierapolis. Crispina, Augusta, 178-182. Assarion (Bronze, 20 mm, 6.14 g). ΚΡΙΣΠΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤ Popiersie Kryspiny w draperii zwrócone w lewą stronę. Rew. ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ Asklepios stojący na wprost z głową w lewo trzyma laskę owiniętą wężem. RPC IV online 202.

- Hierapolis. Frygia. Kryspina (Augusta, 117-132). Æ.
Aw.: ΚΡΙΣΠΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤ. Drapowany biust w prawo.
Rw: ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ. Higieja stojąca w prawo, trzymająca w ramionach węża karmiącego.
RPC IV online 2028. 5,38 g. 20 mm. Numismatik Naumann Auc. 45 Lot 339.

Czasy Marka Aureliusza (161-180):

- Hierapolis. Frygia. Lucylla. Augusta, 164-182 n.e. Æ 23 mm (9,47 g). Popiersie Demeter z diademem i drapowaniem po prawej stronie
Rw.: Popiersie Demeter z welonem i drapowaniem po lewej stronie; latarka wcześniej. SNG Kopenhaga -; SNG von Aulock -;
BMC -. CNG eAuc. 183 Lot 134.

Brązowe emisje regionalne frygijskiego Hierapolis (przykłady):

Antonin Pius (138-161):

- Hierapolis (AD 138-161) AE 29 –. AE29. Rew.: Tetrassarion (17,85g). AY K . AIA AΔPANOY ANTΩNEINOC, głowa laureata w prawo / IEPAΠOΛEITΩN, Porwanie Persefony: Hades z falującymi chlamydia, w kwadrydze po lewej stronie, trzymający berło w prawej ręce i porywając Persefonę.

Karakalla (211-218):

- Hierapolis. Frygia. Æ (Brąz, 3,17 g, 18 mm) Karakalla (198-217)
Aw: AV KMA ANTΩNEINOC (?) – Popiersie w wieńcu laurowym i w kirysie (widok od tyłu) popiersie w prawo.
Rew: IEPAΠOΛEITΩN N - EΩK - OPΩ (N). Wąż zwinięty w prawo. Numismad Auc. 14. Lot 684.

Uwaga: Mennica Hierapolis we Frygii, a nie omawiana Hierapolis we Frygii

- Frygia. **Hierapolis**. Karakalla, 198-217. Tetrassarion (brąz, 32 mm, 18,88 g, 7 godz.). AYT KAI MAPA AYP ANTΩNEINOC Laureat i popiersie Karakalli w kirysie po prawej stronie. Rew.: ICΠOΠOΛEITΩN Zeus stojący z przodu, z głową zwróconą w prawo, w prawej ręce trzymający piorun i aegis przewieszony przez lewe ramię; u stóp po prawej stronie, orzeł stojący w lewo, głowa w prawo. BMC 17. SNG Kopenhaga -. SNG Leypolda -. SNG Monachium -. SNG von Aulock -.

Heliogabal (218-222):

- Hierapolis, Frygia. Heliogabal AE36 AYT KAI M AYP ANTΩNEINOC CE, laureat, popiersie w kirysie w prawo, egida na piersi.
Rew.: IEPAΠOΛEITΩN NEΩKOPΩN, Apollo stojący w prawo, odchylony lekko do tyłu, trzymający łuk i gotowy wystrzelić strzałę w stronę wielkiego węża wznoszącego się przed nim. Weber 7117; Armstrong 93.

Brązowe emisje regionalne frygijskiego Hierapolis:

Heliogabal (218-222) ciąg dalszy:

- Frygia. Prowincja Azja. Hierapolis. Heliogabal (August). Æ (23 mm) 4,36 g.
Awers: AU K M AU ANTONINEOC; laureat, popiersie Heliogabala w draperii i kirysie, po prawej, widziane od tyłu
Rewers: HIERAPOLITON NEOCORE? Mężczyźni stojący zwrócenii twarzą w lewo, noszący półksiężyc na ramionach, trzymający szyszkę i berło. RPC VI, 5463 <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/5463>

- Frygia. Prowincja Azja. Hierapolis. Heliogabal (August). Æ (23 mm) 5,51 g.
Awers: AYT K M AYP ANTONINEINOC CE; laureat, popiersie Heliogabala w draperii i kirysie, po prawej, widziane od tyłu
Rewers: IEPAPOLITON NEOKOPON; Dionizos stoi twarzą w twarz, z głową w lewo, trzymając długą tyrs i khantaros RPC VI, 5456
<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/5456>.

- Frygia. Prowincja Azja. Hierapolis. Heliogabal (August). Æ (30 mm) Średnia waga: 11,03 g.
Awers: M AYP AΛEΞANΔPOC KAIC; popiersie Sewera Aleksandra z odkrytą głową i kirysem, po prawej, widziane od tyłu
Rewers: IEPAPOLITON NEOKOPON ΠΥΘΙΑ; korona agonistyczna z jedną gałązką palmową. RPC VI, 5446
<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/5446>

- Frygia. Prowincja Azja. Hierapolis. Sewer Aleksander (Cezar) za Heliogabala Æ (30 mm) Średnia waga: 10,54 g.
Awers: M AYP AΛEΞANΔPOC KAIC; popiersie Sewera Aleksandra z odkrytą głową i kirysem, po prawej, widziane od tyłu
Rewers: IEPAPOLITON NEOKOPON; Tyche stoi twarzą w twarz, z głową w lewo, ubrany w kalathos, trzymając róg obfitości i ster. RPC VI, 5447 <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/5447>

Brązowe emisje regionalne frygijskiego Hierapolis (przykłady):

Heliogabal (218-222) ciąg dalszy:

- Hierapolis. Frygia. Æ (brąz,) Annia Faustyna (Augusta, 221)

Aw.: ANNIA ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ CEB, popiersie z diademem i drapowane po prawej stronie.

Rev: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ; Tyche stoi na wprost z twarzą w lewo, z głową w lewo, ubrana w kalathos, wznosząca paterę i róg obfitości zawierający małego Plutona. RPC VI №: 5454 Numismad Auc. 14. Lot 686.

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Azja. Heliogabal. Annia Faustyna (Augusta) Æ (30 mm) Średnia waga: 10,96 g.

Awers: ANNIA ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ CEB; drapowane popiersie Anni Faustyny, po prawej

Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ; Tyche stojąca twarzą w twarz, z głową w lewo, ubrana w kalathos, trzymająca róg obfitości z małym Plutonem i paterą nad oświetlonym ołtarzem. RPC VI, 5444 <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/5444>.

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Azja. Heliogabal. Annia Faustyna (Augusta) Annia Faustyna (Augusta) za Heliogabala Æ (23 mm) Średnia waga: 5,35 g.

Awers: ANNIA ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ CEB; w diademie i udrapowanym popiersiu Anni Faustyny, po prawej

Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, ΑΚΤΙΑ; napis w wieńcu. RPC VI, 5461 <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/5461>

- Hierapolis. Frygia. Prowincja: Azja. Aquilia Severa (Augusta) za Heliogabala Æ (23 mm) Średnia waga: 7,32 g.

Awers: ΑΚΥΛΙΑ CEBHPA CEB; w diademie i udrapowanym popiersiu Aquilii Severy, po prawej

Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ; wilczyca, w lewo, oglądająca się za siebie i karmiąca bliźnięta. RPC VI, 5452. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/5452>.

Brązowe emisje regionalne frygijskiego Hierapolis:

Filip I Arab (244-249 r. n.e.):

- Hierapolis. Frygia. Filip I. Arab (244-249) Brąz prowincjonalny (17,68g), Av.: Popiersie z wieńcem laurowym, draperią i kirysem nr. Rev.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Dwoch herosów(?) z lancami i fionkami naprzeciw siebie, między nimi ołtarz. SNG Cop - (cf 471, Av. stgl.), BMC 253.149 (Rv. stgl.) Auktionshaus H. D. Rauch Auc. 87. Lot 721.

- Hierapolis. Frygia. Otacylia Sewera (244-249). Æ.

Aw: Μ ΩΤ ΣΕΥΗΡΑ. Popiersie z diademem i drapowaniem w prawo.

Rw: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Świątynia z czterema kolumnami i zaokrąglonym frontonem, otaczająca posąg Apolla trzymającego lirę obok drzewa Stan: bardzo dobry 6,09 g - 23,23 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 239.

Personifikacje instytucji miejskich:

- Synkletos (Senat, Zgromadzenie),
- Geruzja (Rada Starszych).
- Boule (Rada),
- Demos (Lud).

Przykłady emisji pseudo-autonomicznych z personifikacjami instytucji miejskich: Synkletos, Boule, Demos i Geruzja.

- Hierapolis. Frygia. temp. Heliogabal. 218-222 n.e. Æ Aw.: IEPA CYNAHTOC Popiersie Synkletos (Senatu) w wieńcu laurowym w prawo. Rew: Siedząca w lewą stronę Atena, trzymający Nike. Stan: dobry. Nie w RPC -. 12,81 g - 25,16 mm. E-Rex Duo Auction 10. Lot 309.

- Hierapolis. Frygia. Pseudo-autonomous. Æ 3,56 g - 21,25 mm. Aw.: IEPA CYNAHTOC Popiersie Synkletos (Senatu) w wieńcu laurowym w prawo. Rex Budget 6. Lot 531.

- Hierapolis. Frygia. Czasy Antonina Piusa lub Marka Aureliusza 138-180 n.e. Æ. Aw.: Popiersie Boule w prawo; z tyłu narzucone na głowę chlamys z wieńcem laurowym. Rew.: IEPAΠΟΛΕΙΤΩΝ Apollo-Tyrimnaios na koniu w prawo, trzyma na ramieniu podwójny topór (labrys), w chlamidzie. Johnston, Hierapolis –; RPC IV.2 Online 9789; BMC 79-81, BMC 240, 77, Waga: 8.22 g, 25 mm. Zbiór CE.

W miastach starożytnej Grecji boule (βουλή; pl. : boulai , βουλαί) była rada (βουλευταί , bouleutai) powołana do prowadzenia codziennych spraw miasta. Pierwotnie była to rada szlachty doradzająca królowi, boulai ewoluowała zgodnie z konstytucją miasta: w oligarchiach stanowiska w boule mogły być dziedziczne, podczas gdy w demokracjach członkowie byli zazwyczaj wybierani w drodze losowania i sprawowali tę funkcję przez rok. Przedstawiony na rewersie jeździec z powójnym toporem (labrysem) na ramieniu to Apollo Tyrimnaios - lido-frygijski bóg słońca, który w tym przedstawieniu pojawia się na monetach wielu miast Lidii i Frygii. Bóg ten jest również przedstawiony na monetach Eumenei we Frygii, tutaj stojącej frontalnie z podwójnym toporem i krukiem: (Cited from: <https://www.cointalk.com/threads/apollo-lairbenos.336758/>)

- Hierapolis. Frygia. Czasy Antonina Piusa lub Marka Aureliusza 138-180 n.e. Æ (23 mm, 6,81 g). Popiersie Geruzji w prawo; z tyłu narzucone na głowę chlamys z wieńcem laurowym. Rew.: Apollo-Tyrimnaios na koniu w prawoj, trzymający podwójny topór (labrys) Johnston, Hierapolis –; RPC IV.2 Online 9789; BMC 79-81. CNG eAuc. 548 Lot 306.

Przykłady emisji pseudo-autonomicznych z personifikacjami instytucji miejskich (ciąg dalszy):

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Tetrasarion. Czasy Heliogabala. Aw.: ΔΗΜΟΣ, Demos, r., z draperią i wieńcem laurowym. Rw: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΚΤΙΑ, sportowiec stojący twarzą do przodu, głowa po prawej stronie, trzymający gałązkę palmową i wieniec nad głową. 14,05 g - 30,20 mm E-Rex Duo Auction 10 Lot 220.

- Hierapolis Frygia. Emisja pseudoautonomiczna Æ (25 mm) Średnia waga: 6,81 g.
Awers: ΓΕΡΟΥΣΙΑ; Popiersie Geruzji z głową laureata, zawołowane i udrapowane, po prawej
Rewers: ΙΕΡΑΠΟ[Λ]ΕΙΤΩΝ; Zeus (Lydios) stojący, w lewo, trzymający orła i długie berło. RPC IV .2, 9790.
<https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/9790>

Emisje pseudoautonomiczne frygijskiego Hierapolis (przykłady):

Czasy Septymiusza Sewera (193-211):

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna, . Æ (23,5 mm, 7,44 g).

Aw.: Odkryta głowa brodatego Herkulesa po prawej stronie, z maczugą przerzuconą przez ramię .

Rew.: Asklepios stojący zwrócony twarzą, z głową w lewo, wsparty na lasce oplecionej wężem; po lewej Hygeia stojąca po prawej stronie, karmiąca węża z patery. Von Aulock, Frygien –; SNG von Aulock 3622; SNG Monachium 219; SNG Copenhagen 430. CNG eAuc. 495 Lot 280

- Hierapolis. Frygia. Prowincja Azja. Wespazjan. Magistrat: Titus Clodius Eprius Marcellus (proconsul)

Homonoia z Laodiceą ad Lycum? Æ (28 mm) 10.79 g.

Awers: ΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; Głowa Demosu w prawo.

Rewers: ΟΜΟΝΟΙΑ ΜΑΡΚΕΛ ΑΝΘΥ; Inskrypcja w czterech liniach w wieńcu. RPC II, 1301.

Homonoia.

Wspólne emisje Hierapolis z innymi metropoliami.

- Personifikacja Homonoi trzymająca w lewej ręce róg obfitości. (Muzeum Fitzwilliam, Cambridge)

W drugiej połowie I wieku n.e. klimat polityczny na greckim wschodzie charakteryzował się napięciami wynikającymi z rywalizacji o tytuły i status pomiędzy wiodącymi miastami wschodnich prowincji, zwłaszcza w Azji Mniejszej. Szczególnie Efez, Smyrna i Pergamon podsycaly napiętą rywalizację o tytuł *πρώτη Ἀσίας*, wyznaczenie prymatu w radzie prowincji Azji Mniejszej (*κοινὸν Ἀσίας*). Mówcy i politycy próbowali przeciwdziałać potencjalnie negatywnym konsekwencjom, jakie te konkursy mogą mieć dla władzy politycznej pozostałych greckich miast, nawołując do cnót „zgody politycznej” (*ὁμόνοια* = *jednomyslność, zgoda*) w przemówieniach, inskrypcjach i monetach.

Monety *homonoia* zostały po raz pierwszy wybite za czasów Augusta między Smyrną a Pergamonem i pojawiły się ponownie za panowania Nerona i Tytusa, zanim stały się bardzo popularne za Domicjana. Jednakże rywalizacja między miastami została potwierdzona znacznie wcześniej, a wewnętrzne spory, które miały miejsce w I i II wieku naszej ery, nie są nowym zjawiskiem, ale ogólnie odzwierciedlają długą historię rywalizacji i konfliktów między greckimi miastami na wschodzie. Nie dotyczyło to wyłącznie Azji Mniejszej, ale miało miejsce na całym greckim wschodzie, w tym w prowincjach Cylicji i Bitynii .

Na monetach *homonoia* widnieją wizerunki przedstawiające personifikację dwóch lub więcej miast i zapowiedź ustanowienia między nimi *homonoi*. O szerokim zastosowaniu tego typu deklaracji świadczy ponad 78 miast, w których wyrażono ponad 110 kombinacji deklaracji *homonoi*. monet w okresie pryncypatu. Nie jest jasne, czy częste używanie *homonoi* na tych monetach ma konotacje religijne związane z kultem *homonoi*, czy też po prostu świadczy o porozumieniu politycznym między wymienionymi miastami. Za pośrednictwem monet *homonoi* niezmiennie reklamowano powiązania gospodarcze i religijne, często symbolizujące wygaśnięcie konfliktów o prymat.

Monety *homonoia* z Azji Mniejszej emitowane od końca I do III wieku dają nam więc ważny wgląd w napięcia i zmienne koleje losów polityki miejskiej w Azji Mniejszej i odzwierciedlają ważne aspekty klimatu politycznego.

Homonoia
(OMONOIA)
z frygijską
Hierapolis

Homonoia. Wspólne emisje ponadregionalne frygijskiego Hierapolis z innymi metropoliami.

Homonoia. Wspólne emisje z innymi metropoliami:

Kibyrrą, Efezem, Smyrną, Synnandą, Sardes, Kyzikos, Trypolisem, Pergamonem i Afrodiasias.

Wespazjan (69-79)?

- **Laodycea ad Lykos**. Frygia. – Homonoia z Hierapolis. Emisja pseudoautonomiczna. Brąz. I wiek AD (panowanie Wespazjana).
Aw: ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΔΗΜΟΣ Demos Laodikeion z wieńcem laurowym w prawo
Rew.: Legenda pięciowerszowa w wieńcu; Sędzia imieniem Titus Clodius Epirus Marcellus (Prokonsul).
27 mm. 12,70 g. RPC 1271; BMC76. 129. Solidus Numismatik Auc. 129 Lot 12.

Hadrian (117-138):

- Wspólna emisja Hierapolis z **Laodikea** (Homonoia): Hadrian (117-138 r. n.e.) Æ 32 – Æ 32 mm (22,17 g). Uderzony około 134-138 r. n.e. Popiersie z odkrytą głową i udrapowane w lewo.
Rew.: ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, Zeus Laodiceus stojący w prawo naprzeciw Apolla Citharoedusa stojącego zwrócony twarzą w lewo. Franke & Nollé Typ I/1, 1148 (ta moneta); SNG Kopenhaga -; BMC Frygia 270 corr. (bez kirysu). CNG Auc. 69, Lot 1028.

- Frygia **Laodikea** - wspólna emisja z Hierapolis. Hadrian, 117-138 n.e. Æ (18,41 g).
Aw.: ADRIANOS AUTOKRA KAISAR, popiersie drapowane n.l.
Rew.: [ΛΑ]ΟΔΙΚ[ΕΩΝ] ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, Tyche z Hierapolis i Laodikeia stoją naprzeciw siebie, opierając się na berłach i ściskając dłonie. Franke-Nollé 1044. RPC III, 2341. Gorny & Mosch Giessener Auc. 126 Lot 1851.

- Frygia. Wspólna emisja z **Kibyrrą** (Homonoia). Faustyna Młodsza, żona Marka Aureliusza. Augusta, 147-175 n.e. Æ 35 mm (22,56 g). Klaudiusz Filokles, sędzia. FAVCTEINA CEBACTH, popiersie udrapowane w prawo, włosy związane z tyłu w kok. Rew.: ΚΙΒΡΑΤΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΠΙ ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΟΚΛΕΟΥ ΟΜΟΝΟΙΑ postać kobieca, udrapowana i zawoalowana, trzymająca dwójkę dzieci, stojąca tuż przed Zeusem, na tronie po lewej stronie, trzymająca Pegaza w wyciągniętej prawej ręce i berle w lewo. Franke & Nollé 984 (te same matryce); BMC Frygia str. 149, 96; SNG Kopenhaga -; SNG von Aulock -.

Homonoia. Wspólne emisje z innymi metropoliami (ciąg dalszy):

Marek Aureliusz (161-180):

- Frygia. **Synnada** i Hierapolis (Homonia). Marek Aureliusz (161-180 n.e.). Brąz.

Awers: Popiersie Marka Aureliusza z drapowaniem na ramieniu i wieńcem laurowym po prawej stronie.

Rw.: Apollo Musagetes z Hierapolis z plektronem i gitarą stojący po prawej stronie przed Zeusem Pandemosem z Synnady siedzącym po lewej stronie z berłem i fiale. Solidus Numismatik e.K. Auction 129 Lot 13.

Kommodus (180-192):

- **Sardes**, Lidia. Homonoia z Hierapolis we Frygii. Kommodus, Æ. 177-192 n.e. 25,28 gr.

AYT KAI M AYR KOMMODOC, Popiersie w wieńcu laurowym, w drapowaniu i kirysie w prawo.

IERAPOLEITWN KAI CARDIANWN OMONOIA, Tyche of Hierapolis stojąca w prawo, trzymająca berło, ściskająca dłoń

Tyche z Sardes, stojącej w lewo i trzymającej berło.

Franke-Nollé 814.

- Hierapolis (Frygia) z **Sardes** w Lidii. Homonoia. Kommodus, 177-192. Æ, 30,74 g. Drapowany biust w prawo. z wieńcem laurowym.

Rew.: Apollo z Hierapolis stoi r. z lirą, przed nią posąg Korea z Sardeis v. w. Franke/Nollé 812 (ten egzemplarz). Fritz Rudolf Künker

Auc. 133 Lot 8944.

Septymiusz Sewer (193-211):

Frygia. Hierapolis ad Lycum, AE34 21,7 g. AY KAI A CEII CEOYHPOC, popiersie w wieńcu laurowym, w draperii i kirysie w prawo.

Rew.: IEPAΠIOAEITΩN, Apollo stojący z przodu w długiej szacie, patrzący w prawo, trzymający lirę, przy stole zwieńczonym dużą urną z nagrodami, Nike lecąca w lewo powyżej. SNG von Aulock 8381. Rex Numismatics Auc. 3 Lot 246

Homonoia. Wspólne emisje z innymi metropoliami (ciąg dalszy):

Heliogabal (218-222):

- Hierapolis. Frygia. Wspólna emisja Hierapolis z **Trypolisem w Lidii**. *Heliogabal*. 218-222 n.e. Æ 36 mm (17,60 g). . [A] VT KAI M AVP ANT[W NEINOC CE]B. popiersie laureata w draperii i kirysie, w prawo; 3 c/ms: A w wieńcu, V w okręgu, postać stojąca w lewo, trzymająca berło, w owalu Rew.: IERA[POL]EIT WN NEWK[OR]WN OMONOIA , w odcięciu K TRIPOLEI TWN , dwie Tychie, każda trzymająca berło i załamując ręce, stojąc naprzeciw. Moneta niepublikowana, ale dla c/ms: pierwsza, Howgego 667, druga, Howgego 814 i trzecia niepublikowana. CNG Mail Bid Sale 70 Lot 636.

- Frygia. Homonoia z **Trypolisem w Lidii**. *Heliogabal*. 218-222 n.e. Æ (37 mm, 22,67 g). AY T KAI M AYP ANTΩNЄINOC CЄ, popiersie laureata w kirysie, noszące egidę, widziane od przodu / [...]MAINΔPOC; w odcięciu: IЄPAΠOΛЄITΩN NЄΩKOPΩN TPITΠOΛЄITΩN w trzech wierszach; OMONOI/A przez pola, Tyche stojący w lewo, trzymający małą świątynię i berło; bogowie rzek Cyrysoroas i Meandros leżący na urnach po obu stronach. Johnston, Hierapolis –; RPC VI w Internecie –; Franke i Nollé –. CNG eAuc. 537 Lot 317. Hierapolis.

Homonoia. Wspólne emisje z innymi metropoliami (ciąg dalszy):

Filip I Arab (244-249):

- Hierapolis. Frygia. Filip I (August), Homonoia z **Pergamonem**. Æ (35 mm) Średnia waga: 15,81 g.
Awers: ΑΥΤ Κ ΙΟΥΛ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΥΓ; laureat, popiersie Filipa I w draperii i kirysie, po prawej, widziane od tyłu
Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ Apollo z Hierapolis stojący w prawo, trzymający plectron i lirę, zwrócony twarzą do Asklepiosa, stojący w lewo, trzymający laskę węża. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/20741>

- Hierapolis. Frygia. Filip I Arab (244-249). Æ. 19.22 g, 36 mm. Pentassarion Homonoia z **Efezem** w Jonii. 17,95 g - 36,89 mm
• ΑΥΤ·Κ·ΙΟΥΛ·ΦΙΛΙΠΠΟΣ·ΑΥΓ• Popiersie Filipa I w drapowanym i kirysowanym kirysie po prawej stronie, widziane od tyłu.
Rew.: •ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ·Κ·ΕΦΕΣΙΩΝ / ΟΜΟΝΟΙΑ Apollo z Hierapolis, po lewej stronie, stojący przodem, głową w prawo, w prawej ręce trzymający plectron, w lewej lirę, zwrócony w stronę kultowego posągu Artemidy Efeskiej, po prawej, stojący w lewo. Biga Numismatic eAuc. 30 Lot 339.

- Hierapolis. Frygia. Filip I Arab AD 244-249. AE. Homonoia z **Efezem**. Aw.: ΑΥΤ Κ Μ ΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΣ; laureat, popiersie Filipa I w drapowanym i kirysowanym Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ; Apollo z Hierapolis stojący po prawej stronie, trzymający plectron i lirę, zwrócony w stronę kultowego posągu Artemidy Efesji, stojącej twarzą między jeleniami. Stan: bardzo dobry 19,09 g - 38,05 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 226.

- Hierapolis. Frygia. Filip I, 244-249. Homonoia z **Kyzikos**. ΑΥΤ Κ ΙΟΥΛ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΥΓΙ (sic!) Popiersie Filipa I w drapowanym i kirysowanym kirysie po prawej stronie, widziane od tyłu. Rew. ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ / ΟΜΟΝΟΙΑ Apollo z Hierapolis stojący w prawo, trzymający plectron w prawej ręce i lirę w lewej, zwrócony twarzą do Demeter z Kyzikos, stojący w lewo, trzymający berło w lewej ręce. 18,31 g - 34,22 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 226.

Homonoia. Wspólne emisje z innymi metropoliami (ciąg dalszy):

Filip I Arab (244-249) ciąg dalszy:

- Hierapolis. Frygia. Otacilia Sewera (Augusta) Homonoia ze **Smyrną** Æ (30 mm) Średnia waga: 13,59 g. Awers: ΜΑΡΚ ΟΤΑΚΙΑ ΣΕΒΗΡΑ ΣΕΒ; w diademie i udrapowanym popiersiu Otacilli Severy, po prawej Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΣΜΥΡΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ; Nike stojąca w prawo, trzymająca dłoń, zwrócona w stronę Tyche ze Smyrny, stojąca w lewo, trzymająca ster i róg obfitości. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/20752>.

- Frygia. Hierapolis. i Sardes. Otacilia Sewera (Augusta, 244-249). Æ. Homonoia z **Sardes w Lidii**. Aw.: ΜΑΡΚ ΟΤΑΚΙΑ ΣΕΒΗΡΑ ΣΕΒ. Drapowany biust w prawo. Rw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ / ΟΜΟΝΟΙΑ. Dwa kosze nagrodowe, każda zawierająca dwa liście palmowe. 10,42 g - 28,65 mm E-Rex Duo Auction 10 Lot 236.

- Hierapolis. Frygia. Otacilia Sewera (244-249 AD). Æ. Wspólna emisja z **Efezem** (Homonoia) Æ 5,96 g. Aw.: Μ ΟΤ ΣΕΒΗΡΑ. Drapowany biust w prawo, ubrana w Stephane. Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΕΦΕΣΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Zbiór CE.

- Hierapolis – Afrodisias. Kommodus. Aw.: ΑΥ ΚΑΙ Μ ΑΥΡ ΚΟΜΜΟΑΟΣ Popiersie Kommodusa r., w wieńcu laurowym, w kirysie i paludamentum. Rew.: ΙΕΡΑ[ΠΟΛΕΙ]ΤΩΝ ΑΦΡΟΔΕΙΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ Apollo Kitharoidos (Archegetes) z Hierapolis, stojący przed kultowym posągiem Afrodyty. Catalogue of the greek coins of Phrygia - Pl. LI. 10

Homonoia. Wspólne emisje z innymi metropoliami. Emisje pseudoautonomiczne.

Czasy Filipa I Araba 244-249(?):

- Hierapolis. Frygia. Filip I: Homonoia z **Sardes**: Æ (21 mm) Średnia waga: 4,57 g.
Awers: HIERAPOLITON K CARDIANON; głowa Artemidy w prawo, z kołczanem na ramieniu
Rewers: NEOKRON OMONIA Apollo jadący na koniu, po prawej, trzymający podwójny topór. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/73084>

- Hierapolis. Frygia. ok. 244 - 249 n.e., Homonoia z **Sardes**. Datowany jest na czasy panowania Filipa I na podstawie rewersu tej monety, który jest wspólny z monetą Otacilii Sewery. Litera Π na odwrócenie oznacza skrót ΠΥΘΙΑΝ, nawiązując do igrzysk pytyjskich, które po igrzyskach olimpijskich miały największe znaczenie z czterech głównych świąt greckich. X jest skrótem ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΑ i odnosi się do igrzysk organizowanych w pobliżu Hierapolis nad brzegiem rzeki Chrysoroas. RP114891. Brąz Æ 26, RPC Online VIII U63168
Rex Numismatics budget auction 4 (15 Dec 2023), lot 399.

- Hierapolis. Frygia. Pseudo-autonomous. Czasy Filipa I Araba (244-249). Æ. Wspólna emisja z **Kyzikos**. (Homonoia)
Aw.: ΛΑΙΡΒΗΝΟC. Promieniste i drapowane popiersie Apolla Lairbenosa po prawej stronie. Rew: ΙCΡΑΠΠΟΛΑΙΤΩΝ Κ ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ / ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Splecione dłonie. 7,00 g - 22 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 323.

Homonoia. Wspólne emisje z innymi metropoliami.

Czasy Filipa I „Araba” (244-249):

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Czasy Filipa I „Araba” (244-249). Æ. Homonoia ze **Smyrną**.
Aw.: ΙΕΡΑ CVNΚΛΗΤOC. Popiersie Senatu w diademie i udrapowane po prawej stronie.
Rw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Dwa wieńce.
RPC 63168; Franke-Nolle 868-73; SNG Tybinga 4050-1; Weber 7122.5,19 gr 25,00 mm. Kybele Auc. 3 Lot 572.

- Hierapolis. Frygia. Brąz (5,13g), Emisja pseudoautonomiczna, Homonoia z **Sardes**, ok. III w.
Aw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Popiersie Demos. Rew.: ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ Μên.
SNG Cop – , BMC – , Franke/Nollé 863-864. Auktionshaus Rauch, Auktion 92, 22. 4. 2013, Nr. 1115.

Czasy Waleriana i Galiena (253-268):

- Hierapolis. Frygia. Sojusz z: **Efezem** Æ (22 mm) Średnia waga: 4,64 g.
Aw.: ΕΦΕCΙΩΝ ΟΜΟΝΟΥ / Α; drapowane popiersie Boule z welonem w prawo.
Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚ-ΟΡΩΝ; Nike postępująca w lewo, trzymająca wieniec. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/74686>.

Homonoia. Wspólne emisje z innymi metropoliami.

Walerian i Galienus (253-268):

- Hierapolis. Frygia. Valerian i Galienus Wspólna emisja z [Efezem](#) Æ (30 mm) 12,86 g.
Awers: Α Κ Π Λ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ (Imperator Caesar Iulius Philippus Augustus); w wieńcu laurowym laureat, popiersie Waleriana w draperii i kirysie, po prawej stronie, noszącego egidę, z której wyłaniają się dwa węże, widziane od przodu
Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΕΦΕΣΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, ΟΜΟΝΟΙΑ, Α; Apollo stojący twarzą w prawo, trzymający paterę i podwójny topór (labrys), po prawej kultowy posąg Artemidy Efeskiej zwróconej w lewo, po bokach dwa jelenie. RPC X, — <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/82285>

- Hierapolis. Frygia. Walerian (253-260). Æ. Wspólna emisja z [Smyrną](#) (Homonoia)
Aw.: ΑΥ Κ Π ΟΥ ΛΙΚ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. Laureat i popiersie w kirysie w lewo, ubrane w egidę i balteusa.
Rew: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΖΜΥΡΝΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ / ΟΜΟΝΥΑ. Serapis stoi w prawo, z koszulkami polo i berłem, ściskając dłonie, ze skrzydlatym Nemezisem stojącym w lewo, z koszulkami polo i linijką łokcia (?), koło u stóp po lewej stronie; pomiędzy, oświetlony ołtarz 15,08 g - 31,82 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 240.

- Hierapolis. Frygia. Walerian I (253-260). Æ. Wspólna emisja ze [Smyrną](#) (Homonoia).
Aw.: ΑΥ Κ Π ΟΥ ΛΙΚ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. Popiersie w wieńcu laurowym i w kirysie w lewo, ubrane w egidę i balteusa.
Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΖΜΥΡΝΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ / ΟΜΟΝΥΑ. Serapis stoi w prawo, z koszulkami polo i berłem, ściskając dłonie, ze skrzydlatym Nemezis stojącą w lewo, koło u stóp po lewej stronie; pomiędzy, oświetlony ołtarz. 14,11 g - 32,65 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 286.

- Hierapolis. Frygia. Walerian I (253-260). Æ. Wspólna emisja z [Sardes](#) (Omonoia)
Aw.: ΑΚ Π Λ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. Popiersie Laureata, udrapowane i z kirysem, w prawo.
Rw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ / ΟΜΟΝΙΑ.
Apollo stojący po lewej stronie, trzymający lirę; po prawej stronie, naprzeciwko posąg Kory. 10,0 g. Zbiór CE.

Homonoia. Wspólne emisje z innymi metropoliami.

Walerian i Galienus (253-268):

- Hierapolis. Frygia. Walerian i Galienus. Homonoia z **Efezem** Æ (30 mm) Średnia waga: 14,80 g.
Awers: ΑΥ Κ-ΡΟΝ ΛΙΚ ΟΥΑ/ΛΕΡΙΑΝΟΣ Popiersie Waleriana w wieńcu laurowym, w draperii i kirysie, po prawej stronie, noszącego egidę, z której wyłaniają się dwa węże, widziane od przodu
Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΕΦΕΣΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, ΟΜΟΝΥΑ; Sarapis stojący w prawo, trzymający poprzeczne berło w lewo, zwrócony w stronę Artemidy z Efezu, zwrócony w stronę Artemidy z Efezu, po bokach stoją dwa jelenie. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/82286>

- Hierapolis. Frygia. Walerian I (253-260). Æ. Wspólna emisja z **Efezem** (Homonoia).
Aw.: Α Κ Π Λ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. Popiersie w wieńcu laurowym, udrapowane i z kirysem, w prawo.
Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΕΦΕΣΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ / ΟΜΟΝΟΙΑ.
Serapis stojący w prawo, trzymający berło; po prawej stronie, naprzeciwko posągu Artemidy Efezji ze wspornikami. 12,83 g - 30,20 mm
E-Rex Duo Auction 10 Lot 292.

Galienus (253-268):

- Hierapolis. Frygia. Galienus (253-268). Æ. Wspólna emisja ze **Smyrną**. (Homonoia).
Aw.: ΑΥ Κ Π Λ Ι ΓΑΛΛΙΗΝΟΣ. Popiersie w diademie, drapowane i w kirysie, w prawo.
Rw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Κ ΣΜΥΡΝΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Na podstawie dwie urny z nagrodami. 6,31 g - 23,63 mm.
E-Rex Duo Auction 10 Lot 301.

- Hierapolis. Frygia. Emisja wspólna (Homonoia) z **Sardeis**. Galienus AD 253-268. Æ 23 mm, 6,55 g
Aw.: ΑΥ • Κ • [..] ΛΙ ΓΑΛΛΙΗ-ΝΟΣ, popiersie w diademie, drapowane i w kirysie w prawo.
Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕ-ΙΤΩΝ Κ • ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Ο-ΜΟΝΥΑ ΝΕΩΚΟΡΩ-Ν powyżej, dwie urny z nagrodami z napisami: ΠΥΘΙΑ and ΧΡΥΧΑ-ΝΘΙΝΑ na stole. SNG BnF -; SNG Copenhagen -; SNG von Aulock -; Mionnet -; BMC Phrygia -; Isegrim -. Savoca Numismatik 124th Silver Auction Lot 310.

Przypis:

Neokoros (νεοκόρος), liczba mnoga neokoroi (νεοκόροι), był urzędem sakralnym w starożytnej Grecji związanym z opieką nad świątynią. W czasach Cesarstwa Rzymskiego neokorat stał się odznaczeniem przyznawanym miastom, które zbudowały świątynie cesarzom lub ustanowiły kulty członków rodziny cesarskiej.

Greckie miasta Wschodu otrzymały od rzymskiego Senatu za zgodą cesarza tytuł neokoros w dowód zbudowania przez nie cesarskiej świątyni kultowej, uznawanej za mającą znaczenie w całej prowincji. Jako tytuł wysoce prestiżowy, miasta rywalizowały o niego, a miasta bogatsze wielokrotnie ubiegały się o ten tytuł i otrzymywały go, dla świątyń poświęconych różnym cesarzom. Efez był rekordzistą z czterema neokoratami.

Tytuł pojawiał się na monetach obywatelskich, często z przedstawieniami danej świątyni. Neokorat posiadało około 30 miast, skupionych w prowincji Azja, ale także w sąsiednich prowincjach Azji Mniejszej, Lewantu i południowych Bałkanów.

Ikonografia rzymska na emisjach Hierapolis (przykłady):

- Hierapolis. Frygia. Ae, 5,50 g 19,78 mm. Około 58-40 p.n.e.?

Aw.: Głowa Apolla w wieńcu laurowym w prawo.

Rew.: IEPO / ΠΟΛΙΤΩΝ. Roma(?) siedząca w lewo, na stosie tarcz, trzymająca Nike i berło.

BMC 1-5; HGC 7, 696.

Uwaga: Siedząca postać na odwrocie tego typu monet z popiersiem Apolla była różnie opisywana jako Atena, Roma, Tyche lub „bogini miasta”.

Czasy Heliogabala (218-222):

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Æ (24 mm, 7,57 g). Promieniste i udrapowane popiersie Apolla Lairbenosa w prawo. Rew.: Wilczyca stojąca po lewej stronie, karmiąca bliźnięta; gwiazda powyżej. RPC VI Online 5472 wari. (bez gwiazdy na rewersie); SNG von Aulock 3628 var. CNG eAuc. 463 Lot 202.

Filip I Arab (244-249):

- Hierapolis. Frygia. Otacilia Sewera (Augusta, 244-249). Æ.

Aw.: Μ•ΩΤ CЄVHPA, popiersie udrapowane po prawej stronie

Rew.: ICPAΠOΛЄITΩN, Wilczyca stojąca w lewą stronę, karmiąca bliźniaki Romulusa i Remusa. 5,77 g - 23,35 mm. E-Rex Duo Auction 10.

Panteon bóstw na emisjach frygijskiego Hierapolis.

Emisje prowincjonaln.e. Panteon bóstw (przykłady):

Filip I (244-249):

- Hierapolis. Frygia. AE38 (24,8 g). AVT K M IOYΛIOC ΦIΛIΠΠIOC AYΓ, laureat, popiersie w draperii i kirysie w Rew.: IEPAPOΛEITΩN KAPIOC, Zeus Karios, z głową w lewo, trzymający labrys, stojący twarzą w rozpostartej kwadrydze .

- Hierapolis. Frygia. Filip II. Jako Cezar, 244-247 n.e. Æ Popiersie z odkrytą głową, udrapowane i w kirysie w prawo. Rew.: Apollo stojący w prawo, trzymający plektron i kitharę; drzewo laurowe po lewej stronie. 12,22 g - 29,38 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 258.

- Hierapolis. Frygia. Filip II jako Cezar AD 244-247. Æ 5,56 g. Rew.: IEPAPOΛEITΩN. Skrzydlata Nemezis. E-Rex Duo Auction 10 Lot 258.

- Hierapolis. Frygia. Filip II jako Cezar AD 244-247. Æ Aw.: M IOYΛ ΦIΛIΠΠIOC KAI; popiersie Filipa II z odkrytą głową, udrapowanym i kirysem. Rew.: IEPAPOΛEITΩN; kultowy posąg Artemidy Efeskiej stojącej na wprost pomiędzy dwoma jeleniami 11,44 g - 30,90 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 240.

Emisje pseudoautonomiczn.e. Panteon bóstw (przykłady):

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna 69-81. Æ 15 mm, 3,56 g . Rewers: ΙΕΡΑΠ-ΟΛΕΙΤΩΝ

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna Æ (36 mm) 23,71 g. Emisja pseudo-autonomiczna. drugi lub początek trzeciego wieku naszej ery (ok. 100–218)

Awers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; drapowane popiersie Apolla (Archegetesa), prawe; po prawej, lira

Rewers: ΜΟΨΟC ΤΟΡΡΗΒΟC; stojący po lewej stronie Mopsos trzymający gałązkę laurową i opierający ramię na łuku.

Po prawej stronie stojący Torrebos, zwrócony w lewą stronę, trzymający posąg bogini z kalathosem, trzyma lirze opartą na podstawie.

L. Weber, NC 1913, 140, XX, BMC 32, KM 235, nr. 5. RPC IV.2, 2041 <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/2041>.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Æ (36 mm) Średnia waga: 23,71 g. Problem: „Pseudo-autonomiczny”: drugi lub początek trzeciego wieku naszej ery (ok. 100–218)

Awers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; drapowane popiersie Apolla (Archegetesa), prawe; po prawej, lira

Rewers: ΜΟΨΟC ΤΟΡΡΗΒΟC; po lewej stronie Mopsos stojący, po prawej stronie trzymający gałązkę laurową, opierając ramię na łuku; po prawej stronie: stojący Torrebos, po lewej stronie, trzymający posąg bogini z kalathos, opierając ramię na lirze stojącej na podstawie

L. Weber, NC 1913, 140, XX, BMC 32, KM 235, nr. 5. RPC IV.2, 2052 <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/2052>

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Æ (19 mm) Średnia waga: 3,13 g.

Awers: Głowa Heraklesa (brodata), prawa; przez ramię, klub

Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; Lew idący w prawo. RPC IV.2, 11868. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/11868>

Emisje pseudoautonomiczn.e. Panteon bóstw (przykłady):

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudo-autonomiczna. Tetrassarion . Czas Heliogabala Æ Aw.: ΔΗΜΟC laureat, głowa Demos, r., z draperią. Rew: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ Bóg rzeki Chrysorrhoas w pozycji leżącej, l., trzymający kłosy kukurydzy i maku oraz oparty na wazonie, z którego wypływa woda; czasami gwiazda powyżej. 15,70g - 31,24 mm.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudo-autonomiczna. 100-200 n.e. 4,13 g. ZEYC ΒΩΖΙΟC, naga głowa Zeusa, po prawej. / ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, Jeździec, trzymający labrys przez ramię, na koniu kroczącym w prawo. BMC 42; SNG Cop 429; SNG Munich 223. Naville Numismatics, Auc. 44 Lot 170.

- Frygia. Prowincja Azja. Hierapolis. Æ (25 mm) 11,39 g. Emisja pseudo-autonomiczna: drugi lub początek trzeciego wieku naszej ery (ok. 100–218). Awers: ZEYC ΤΡΩΙΟC (Z odwrócony); diademowa głowa Zeusa Troiosa, w prawo. Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; Apollo stoi z prawej strony, trzymając plektron i lirę. RPC IV.2, 2046 <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/2046>

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudo-autonomiczna, 193-211 n.e. 8,22 g. Głowa Heraklesa w prawo, maczuga na ramieniu. / ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, Hygieia stojąca w prawo, karmiąca węża w ramionach, zwrócona twarzą w stronę Asklepiosa stojącego z przodu, patrzącego w lewo, wspartego na lasce oplecionej wężem. BMC 51; SNG Righetti 1185; SNG von Aulock 3622; SNG Monachium 219. Leu Numismatik AG - Web Auction 20, Lot 2001.

Emisje pseudoautonomiczn.e. Panteon bóstw (przykłady – ciąg dalszy):

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudo-autonomiczna. AD 98-217. APXHΓETHC, promieniste, drapowane popiersie Apolla w prawo (Apollo Archegetes). Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, Apollo Kareios stojący w lewo, trzymający gałąź i labrys. BMC 23. Auktionshaus H. D. Rauch Auc. 92 Lot 1115.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudo-autonomiczna, ok. 198-268. 4,54 g. Aw.: Głowa Ateny w hełmie lewa, z egidą. Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, Hermes, nagi, stojący w lewo, trzymający torebkę i kaduceusz, chlamys przerzucony przez lewe ramię. BMC 49; von Aulock 3621; Weber 5 w NC 1913; Leu Numismatik AG - Web Auction 15 Lot 1258.

- Frygia, Hierapolis. Emisja pseudoautonomiczna. AE16 II-III wiek n.e. 1.74g. Aw.: Popiersie Serapisa w draperii, w prawo, ubranego w kalatę. Rew.: Izyda stojąca w lewo, trzymająca sistrum i situla. ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ.SNG Copenhagen 426-7. David Connors VCoinsSKU: zx6584.

- Frygia. Hierapolis. Emisja pseudoautonomiczna (II-III w.). Æ. Aw.: Popiersie Ateny w hełmie i udrapowaniu po prawej stronie, ubranej w egidę. Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Nemezis stojąca w lewo, trzymająca uzdę i rozciągająca draperię. 3,29 g - 15,59 mm. SNG von Aulock 3620 and 8377; BMC 12-15; Mionnet IV, 583-584; SNG Munich 217-218; SNG Cop 417-418. E-Rex Duo Auction 10. Lot 319.

Emisje pseudoautonomiczn.e. Panteon bóstw (przykłady – ciąg dalszy):

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna (II-III wiek). Æ. Æ (19 mm, 4,07 g.). Głowa Demosu z diademem w prawo. Rew.: Herakles i Ifikles bawiący się astragaloi. Johnston, Hierapolis –; RPC VIII 73135; Weber, NC 1913, s. 149-50, nr. XXVII.1.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna z lat 98-217a. AE27. Aw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, głowa Dionizosa po prawej, spowita bluszczem Rew. Brak legendy, Hades pędzący galopującą kwadrygę w prawo, porywającą walczącą Persefonę. BMC 38; SNG Cop 428; Paris 568; Mionnet IV 586; SNG v. Aulock, 3633.

- Hierapolis, Frygia. AE27. Emisja pseudoautonomiczna. 100-276 n.e. 13,28 g. Aw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, popiersie „bogini miasta” udrapowane lub Demeter po prawej stronie, przypominające Tytusa, z kłosem na czubku głowy. Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, Hades jadący kwadrygą w prawo, trzymający berło i porywający walczącą Persefonę.

- Frygia, Hierapolis. Æ (brąz, 18,0 mm, 4,47 g). Emisja pseudoautonomiczna, ok. III wiek. Aw.: Udrapowane popiersie Selene-Hekate w prawo, półksiężyc za ramionami. Rw.: ΙΕΡΑΠΟΛ - ΕΙΤΩΝ, skrzydlaty Nemezis stojący w lewo, wyskubujący chiton, trzymający uzdę. RPC 2032, BMC 19, SNG Kopenhaga 419–20. Numismad Auk. Lot 566.

Emisje pseudoautonomiczne. Panteon bóstw (przykłady):

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudo-autonomiczna. Æ (III wiek n.e.). 6,78 g. PHRYGIA. Hierapolis. Pseudo-autonomous. Time of the Antonines (138-192). Æ.
Aw.: ΛΑΙΡΒΗΝΟΣ. Udrapowane popiersie Apollina Lairbenosa w prawo.
Rew: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Kybele-Hygieia siedząca w lewo na tronie, karmiąca węża z lewej, oparta łokciem o tympanon; z prawej Telesfor stojący na wprost. Zbiór CE.

- Hierapolis. Frygia. AE17. Emisja pseudoautonomiczna. 98-217 n.e. 3,57 g. Brodata głowa Asklepiosa po prawej, przed głową laska opleciona wężem.
Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, skrzydlata Nemezis stojąca w lewo, trzymająca uzdę i wysuwająca dekolt szaty.
BMC 16-17; SNG Cop 415.

- Hierapolis. Frygia. AE27 Emisja pseudoautonomiczna. 100-276 n.e. 13,28 g. Aw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ, Głowa Dionizosa w prawo, otoczona bluszczem. Rew.: ΕΥΒΟΖΙΑ, Eubozja stojąca w lewo, trzymająca wyprostowane kłosa i róg obfitości. Niepublikowan.e. Naumann Auc. 44, Lot 693.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna .AE25. ok. 120-268 n.e. 9,9 g. ΙΕΡΑΠΟΛΙΣ, popiersie Tyche z wieżyczką, udrapowane po prawej stronie. / Nie ma legendy, Herakles (Farnese) stoi w prawo, nagi, oparty na maczudze owiniętej lwią skórą, na skale, z prawą ręką za plecami. Imhoof GRM 4.

Emisje pseudoautonomiczne.

Według Barbary Zajac:

- „... jedną z najbardziej tajemniczych kategorii monet są monety emisji pseudoautonomicznej, (...) Sama kategoria opisująca monety jako pseudoautonomiczne, sugeruje autonomię poszczególnych ośrodków, a co za tym idzie produkcję, co nie znalazło potwierdzenia w rzeczywistości. Monety 'bez głów cesarskich' bito zarówno w miastach greckich, jak i koloniach rzymskich, głównie w Grecji, Azji Mniejszej i Palestynie. Obecnie szacuje się, że od panowania Augusta do połowy III wieku w miastach prowincjonalnych wybito ok. 10.000 rodzajów monet pseudoautonomicznych. W Azji, jednej z najważniejszych prowincji, jedynie 29 mennic (na 163) nie emitowało monet tego typu. Na początku II w. n.e. monety, bez głów cesarskich' bito w 60 miastach prowincji azjatyckiej, 12 w Cylicji, 8 w Achai, 8 w Syrii, 4 w Bitynii i Poncie, oraz w pojedynczych miastach w Macedonii, Tracji, Mezji, Licji, Kapadocji, Judei i Arabii. W pierwszych dwóch wiekach naszej ery ich znaczenie wzrosło. W czasach dynastii Antoninów monety pseudoautonomiczne stanowiły ok. 30% wszystkich typów emisji wybito w prowincjach rzymskich. Niektóre z tych miast emitowały monety pseudoautonomiczne bardzo regularnie (*Hierapolis we Frygii* czy *Smyrna*), a niektóre wcale (*Efez* i *Nikomedia*). Na awersie monet pseudoautonomicznych pojawiają się głównie wizerunki bóstw lub personifikacji. Bardzo często wizerunki nawiązują do motywów okresu hellenistycznego, nawiązując do historii i tradycji ośrodka, dobrze rozpoznawalnych przez lokalnych mieszkańców. Na monetach widniały także symbole miast. Głównymi typami były personifikacje, tj. *Tyche* w *corona muralis* oraz instytucje lub podmioty, tj. *Demos*, *Bule*, *Gerousia* czy *Senat*. Wizerunki tych ostatnich często umieszczano na monetach prowincji azjatyckiej.”

*/. Barbara Zajac – *Between Roman Culture and Local Tradition: Roman Provincial Coinage of Bithynia and Pontus During the Reign of Trajan (98-117)*

Święte zawody i festiwale,
równe: olimpijskim, pytyjskim i aktyjskim.

Emisje z przedstawieniem władcy. Święte zawody i festiwale, równe: olimpijskim, pytyjskim i aktyjskim (ciąg dalszy):

- Hierapolis. Frygia. Annia Faustyna 221 r. n.e. AE23, ANNIA ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ CEB, w diademie, drapowane popiersie w prawo
Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ wokół; A-KTI-A w trzech rzędach w wieńcu. BMC 148; SNG Monachium 245.

- Hierapolis. Frygia. Aleksander Sewer Cezar, 221-222. 12,02 g - 30,14 mm Æ [MA AV A] ΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙC Popiersie z odkrytą głową, drapowane i w pancerzu r. Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ Korona nagrody; powyżej, ΠΥΘΙΑ. Mionnet IV, 640. BMC –. SNG von Aulock –.

- Hierapolis. Frygia. Otacylia Sewera (Augusta, 244-249). Æ.
Aw.: Μ ΟΤ CΕΥΗΡΑ. Popiersie diademowe i drapowane w prawo.
Rew: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Napis wokół i wewnątrz wieńca ΟΛΥΜΠΙΑ; 5,14 g - 23,00 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 240.

- Hierapolis. Frygia. Otacylia Sewera (244-249 AD) AE 6,74 g.
Aw.: Μ ΟΤ CΕΥΗΡΑ. Popiersie diademowe i drapowane w prawo.
Rew: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Napis wokół i wewnątrz wieńca ΑΚΤΙΑ; E-Rex Duo Auction 10 Lot 985.

Emisje pseudo-autonomiczn.e. Święte zawody, równe: olimpijskim, pytyjskim i aktyjskim (ciąg dalszy):

- Hierapolis. Emisja pseudoautonomiczna. Æ 6,59 g - 23,64 mm.
Aw.: Promieniste i udrapowane popiersie Apolla Lairbenosa w prawo. Rew.: Napis wokół ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ ΝΕΟΚΟΡΩΝ i wewnątrz wieńca ΠΥΘΙΑ. SNG Cop 442; Mionnet Supp VII,377(1); Johnston, Hierapolis 55.

- Hierapolis. Emisja pseudoautonomiczna. Ae 5,75 g - 23,56 mm. Aw: Popiersie Senatu z odkrytą głową, udrapowane, w prawo. Rew.: Napis wokół ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ ΝΕΟΚΟΡΩΝ i wewnątrz wieńca ΠΥΘΙΑ. Rex Budget 6 Lot 546.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Æ 6,12 g - 22,90 mm. Aw: Popiersie Senatu z odkrytą głową, udrapowane, w prawo. Rew.: Napis wokół ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ ΝΕΟΚΟΡΩΝ i wewnątrz wieńca ΑΚΤΙΑ. BMC 89; SNG Cop 444. Zbiór CE.

- Hierapolis. Frygia. Pseudo-autonomous. Ae. (III wiek n.e.). 6,19 g. Napis wokół ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ ΝΕΟΚΟΡΩΝ i wewnątrz wieńca ΑΚΤΙΑ. E-Rex Duo Auction 10 Lot 240.

Święte zawody i festiwale równe: olimpijskim, pytyjskim i aktyjskim (ciąg dalszy):

- Hierapolis. Frygia. Otacylia Sewera (Augusta, 244-249). Æ.
Aw.: ΜΑΡΚ ΟΤΑΚΙΑ ΣΕΒΗΡΑ ΣΕΒ. Drapowany biust w prawo, ubrana w Stefane.
Rw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ. Stół z nagrodami z agonistyczną koroną zawierającą dwie gałązki palmy.
RPC 20714. 10,42 g – 31,42 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 235.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Tetrassarion, czasy Heliogabala, 218-222. ΔΗΜΟC Głowa Demosu w diademie w prawo.
Rw.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Stół z dwoma agonistycznymi koszami nagrodami zawierającą gałązki palmy. Poniżej dwie amfory.
12,49 g - 31,49 mm. Zbiór CE.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Tetrassarion. Czasy Heliogabala. Aw.: ΔΗΜΟC, szef-laureat Demos, r., z draperią. Rw: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΚΤΙΑ, sportowiec stojący na wprost, z głową w prawą stronę, trzymający gałązkę palmową i wieniec nad głową 9,78 g - 29,67 mm. Zbiór CE.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Tetrassarion, Czasy Heliogabala. Aw.: ΔΗΜΟC, szef-laureat Demos, r., z draperią. Rw: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΚΤΙΑ, sportowiec stojący ba wprost z twarzą w lewo, trzymający gałązkę palmową 14,05 g - 30,20 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 220.

Emisje prowincjonalne z elementami architektury.

- Hierapolis. Frygia. Filip I 'Arab' 244-249 n.e. Æ 38mm, 21,29g
Awers: AVT K M IOV ΦΙΛΙΠΠΟΣ Popiersie laureata, udrapowane i kirysowane, prawe; kontramarka litera A w wieńcu w okrągłym incusum. Rewers: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; Świątynia w Hexastylu, wewnątrz posąg Apolla trzymającego lirę, obok drzewko.
Nr ref.: RPC 20711; SNG von Aulock 3659; Howgego 667.

- Hierapolis. Frygia. Otacilia Sewera (244-249). Æ.
Aw: Μ ΩΤ ΣΕΥΗΡΑ/. Popiersie z diademem i drapowaniem w prawo.
Rew: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ Świątynia z czterema kolumnami i zaokrąglonym frontonem, otaczająca posąg Apolla trzymającego lirę obok drzewa Stan: bardzo dobry 6,09 g - 23,23 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 239.

- Hierapolis. Frygia. Emisja pseudoautonomiczna. Brąz. Grammateus M. Suillios Antiochos, 50-54.
Awers: Sześciokolumnowa świątynia porządku jońskiego na trójpoziomowego stylobadzie. W polu tympanonu kultowy wizerunek od frontu postaci z rozpostartymi ramionami, z których zwisają wełniane bandaże. Μ ΣΥΙΛΛΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΙΤΩΝ. Drap. popiersie Apolla w lewo, łuk z lewej. ΓΕΝΕΙ ΣΕΒΑΣΤΩΝ 7,41 g. BMC 229, 11. RPC I, 2973. Wyraźnie widoczny łuk sprawia, że interpretacja popiersia na rewersie jako Apolla jest pewna. Miasto, fundacji pergameńskiej (założona przez Eumenesa II, 197-159), prawdopodobnie posiadało kilka świątyń, ale zidentyfikowano tylko Świątynię Apolla ze słynnym Plutonem. Towarzyszący napis ΓΕΝΕΙ ΣΕΒΑΣΤΩΝ (= [świątynia] rodziny cesarskiej) identyfikuje świątynię naszej monety jako świątynię kultu cesarskiego. Postać na frontonie mogła przedstawiać Artemidę Efezję, której przedstawienie znamy z innych monet miejskich. Być może Gens Iulii ustanowił kult, który znalazł swoją siedzibę w Świątyni Artemidy, tak jak August i jego następcy byli czczeni we wspólnocie świątynnej z Artemidą.

W przeciwieństwie do innych polis, dziwi mała liczba prezentowanych na monetach Hierapolis ważnych obiektów architektury miejskiej.

W przeciwieństwie do innych miast Hierapolis w trzecim wieku szeroko stosowało do swoich monet stop miedzi z dodatkiem cynku – **orichalcum** (mosiądz - ocena wyłącznie po kolorze stopu).

Mosiądz to stop miedzi i cynku, zawierający 10–45% cynku. Może zawierać dodatki innych metali, takich jak ołów, glin, cyna, mangan, żelazo, chrom oraz krzem. Brązy to stopy miedzi z cyną lub innymi metalami i ewentualnie innymi pierwiastkami, w których zawartość miedzi wynosi 80–90% wagowych.

Główne złoża miedzi występowały w **zachodniej Anatolii**, na terenach kaukaskich, na Cyprze i Krecie, na Półwyspie Iberyjskim i Bałkańskim, na Wyspach Brytyjskich, w Alpach. Cyna występowała w zachodniej Anatolii, w Banacie, nad Soławą, na Kaukazie i Wyspach Brytyjskich.

Na terenie Europy miedź eksploatowano ze złóż dostępnych na powierzchni lub prymitywnymi metodami górniczymi. Dla wydobycia miedzi drążono lej w podłożu skalistym. Wyjątkiem są stokowe wychodnie żył, gdzie w głąb stoku drążono skośne lub poziome sztolnie. Po wydobyciu ruda była poddawana wstępnej obróbce na miejscu (sortowanie, wstępne oczyszczanie, rozcieranie na małe kawałki). Bezwartościowych domieszek pozbywano się, płuczac rozdrobnioną rudę w drewnianych nieckach. Następnie rudę prażono i wytapiano w dymarkach.

Cynę do brązów uzyskiwano najczęściej z aluwialnych rozsypisk. Cynk w czasach rzymskich stosowano jedynie w formie stopów z miedzią, cyną lub arsenem (spiż). W Azji Mniejszej cynk był otrzymywany ubocznie, przy okazji rafinacji srebra z rud Pb-Ag-Zn

Grecki geograf Strabon pisze o dziwnym metalu, prawdopodobnie cynku, który skapywał w dół, w procesie wytopu srebra z rud Pb-Ag kopalni Andeira (dzisiejsza północno-zachodnia Turcja).

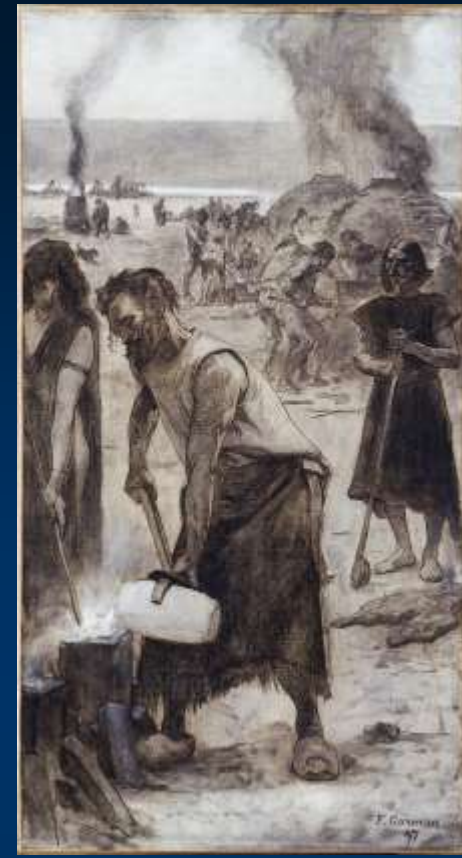
Kolejne etapy produkcji – wytwarzanie przedmiotów brązowych, odbywały się poza miejscem wydobycia.

Przedmioty z brązu odlewano, wlewając stop do form kamiennych, a także stosowano technikę na wosk tracony;

znano także obróbkę plastyczną w postaci kucia, wyciągania, trybowania i cyzelowania.

- Hierapolis. Frygia. Annia Faustina, Augusta, 221. ANNIA ΦΑΥΣΤΕΙΝΑ CCB. Aw.: Popiersie Anni Faustyny w diademie i drapowaniu w prawą stronę. Rew.: ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ Tyche stojąca na wprost, z głową zwróconą w lewo, w prawej ręce trzymająca paterę, a w lewej róg obfitości z małym Plutosem; po lewej płonący ołtarz. Johnstona 35-7. RPC VI online 5444. 12,39 g - 28,96 mm. E-Rex Duo Auction 10 Lot 195

- Prehistoryczna metalurgia brązu (mal. Fernand Cormon, 1897)

Metrologia monet Hierapolis.

Waga i średnica emitowanych brązowych monet prowincjonalnych w okresie od panowania Augusta (27 r. p.n.e. -14 r. n.e. do Galliena 253-268) była zmienna.

Początkowo dominowały krążki:

- 2,59-3,6 g i Ø 15-16 mm,
- 4,50 - 4,8 i Ø 15 mm,
- 5,51-6,1 g i Ø 15-19 mm.

Od Trajana zanika najniższy nominal a pojawiają się większe:

- 7,3 g i Ø 23 mm,
- 10,5-12,8 g i Ø 23-26 mm.

W III wieku dominują już;

- 5,3 -7,3 g i Ø 23 mm,
- 10,0-12,2 g i Ø 28-30 mm,
- 15,8-17,7g i Ø 29-35 mm,
- 21,7-24,8 g i Ø 36-38 mm.

Krążki stają się cieńsze i szersze.

Przypisanie nominalów do poszczególnych grup wagowych jest czysto hipotetyczne, ale można zakładać, że najmniejsze to ½ assariona, a największe to 4 assariony.

Emisje pseudoautonomiczne to niższe nominały, a z cesarskim portretem wyższe.

Srebrne ponadregionalne tetradrachmy (tzw. cystofory) emitowane przez Hierapolis za cesarza Hadriana miały standardową dla tego typu monet wagę 10,4- 10,6 g. Część z nich bita była prawdopodobnie na krążkach startych już obiegiem emisji Augusta, Klaudiusza, Wespazjana itd.

Emisje z portretem cesarskim			Emisje pseudoautonomiczne		
przedstawienie	waga (g)	średnica (mm)	Przedstawienie	waga (g)	średnica (mm)
Annia Faustina/Tyche	12,39	28,96	Biust/hexastyle	7,41	
Otaccia Severa/Tetrastyl	6,09	23,23	Demos/Spotowiec w lewo	14,05	30,20
Filip Arab/Hexastyl	21,29	38,00	sportowiec z koszem	9,78	29,67
Otaccia Severa	10,42	31,42	stół z 2 koszami	12,49	31,49
Filip Arab/Zeus Karios	24,80	38,00	Zeus/AKTIA	6,19	
Otaccia Severa/AKTIA	6,74		Senat/AKTIA	6,12	22,90
Otaccia Severa/OLYMPIA	5,14	23,00	Senat/PYTIA	5,75	23,56
Aleksander Sew./kosz	12,02	30,14	Apollo Lairbenus/PYTIA	6,59	23,64
Annia Faustina/AKTIA		23,00	Tyche/Herkles	9,90	
Filip II/Artemida Efeska	11,44	30,90	Dionizos/Eubozja	13,28	
Filip II/Nemezis	5,56		Asklepios/Nemezis	3,57	
Filip II/Apollo	12,22	29,38	Labrienos/Higieia	6,78	
Filip I/Zeus Karios	24,80	38,00	Selene-Hecate/Nemezis	4,47	18,00
Otaccia Sev./Wilczyca karm.	5,77	23,35	Demeter/Hades z Persefoną	13,28	
Galienus/Omonoia z Sardes	6,55	23,00	Dionizos/Hades z Persefoną		27,00
Galienus/Omonoia ze Smyrną	6,31	30,20	Demos/Herakles i Ifikles	4,07	19,00
Walerian/Omonoia z Efezem I	12,83	30,20	Atena/Nemezis	3,29	15,59
Walerian/Omonoia z Efezem II	14,80	30,00	Sarapis/Izyda	1,74	16,00
Walerian.../Omonoia z Efezem	14,80	30,00	Atena/Hermes		
Walerian/Omonoia z Sardes	10,00		Apollo/Apollo Kareios		
Walerian/Omonoia ze Smyrną	14,11	32,65	Herakles/Asklepios, Higieia	8,22	
Walerian/Omonoia ze Smyrną II	15,08	31,82	Zeus Troibos/Apollo	11,39	25,00
Walerian/Omonoia z Efezem	12,86	30,00	Zeus/Jeździec	4,13	
Otaccia Sew./Wienc O. z Efezem	5,96		Demos/Chrysorrhoeas	15,70	31,24
Otaccia Sew./2 kosze O. z Sardes	10,42	28,65	Herakles/Lew	3,13	19,00
Otaccia Sew./Omonoia. ze Smyrną	13,59	30,00	Apollo Archegetes/Mopsos	23,71	36,00
Filip I/Omonoia z Kyzikos	18,31	34,22	Archegetes/Mopsos, Torrebios	23,71	36,00
Filip I/Omonoia z Efezem	19,09	38,05	... LIS	3,56	15,00
Filip I/Omonoia z Efezem II	17,95	36,89	Apollo Lairbenos/Wilczyca karm.	7,57	24,00
Filip I/Omonoia z Pergamonem	15,81	35,00	Apollo/Roma?	5,50	19,78
Heliogabal/Omonoia z Trypolisem	22,67	37,00	Boule/Nike Omonoia z Efezem	4,64	22,00
Heliogabal/Omonoia z Trypolisem II	17,60	36,00	Demos/Men, Omonoia z Sardes	5,13	
Septymius Sew./Apollo, stół, kosz	21,70	34,00	Synkletos/wieńce Omonoia ze Smyrną	5,19	25,00
Kommodus/Omonoia z Sardes	30,74		A. Lairbenos/dłonie Omonoia z Kyzikos	7,00	22,00
Kommodus/Omonoia z Sardes II	25,28		Synkletos/wieńce Omonoia z Sardes		26,00
M. Aureliusz/Omonoia z Synnandą			Artemida/Apollo na koniu O. z Sardes	4,57	21,00
Faustyna Ml./Omonoia z Kibyrą	22,56	35,00	Demos Laodikeon/Omonoia z Laodikeą	12,70	27,00
Hadrian/Omonoia z Laodikeą	18,41		Demos/napis Omonoia z Laodiką Vesp.	10,79	28,00
Hadrian/Omonoia z Laodikeą II	22,17	32,00	Herakles/Asklepios	7,44	23,30
Filip I/Dwóch Herosów	17,68		Gerousia/Zeus Lydios	6,81	25,00
Aquila Sewera/Wilczyca karmiąca	7,32	23,00	Gerousia/Jeździec (Apollo Tyrimsios)	6,81	23,00
Annia Faustina/Napis wienca. AKTIA	5,35	23,00	Boule/Jeździec (Apollo Tyrimsios)	8,22	25,00
Annia Faustina/Tyche	10,96	30,00	Synkletos/Jeździec (Apollo Tyrimsios)	3,56	21,25
Aleksander Sew./Tyche	10,54	30,00	Synkletos/Atena	12,81	25,16
Aleksander Sew./Kosz igrzyskowy	11,03	30,00	Demos/Napis wienca - cz. Wespazjana	11,04	25,00
Heliogabal/Dionizos	5,51	23,00	Dionizos/Hades porywający Persefonę	12,93	26,00
Heliogabal/Tyche z Plutosem			Apollo Tyrimsios/Hexastyle	4,77	18,00
Heliogabal/Apollo i Pyton		36,00	Apollo/Hexastyle	5,85	18,00

Emisje z portretem cesarskim			Emisje pseudoautonomiczne		
przedstawienie	waga (g)	średnica (mm)	Przedstawienie	waga (g)	średnica (mm)
Karakalla/Wąż	3,17	18,00	Apollo/ Roma?		19,00
Antonin Pius/Hades poryw. Persefonę	17,85	29,00	Hades i Persefona/Trójgłowy Kerberos	4,74	18,00
Lucylla/Demeter	9,47	23,00			
Kryspina/Higieia	5,38	20,00			
Kryspina/Asklepios	6,14	20,00			
Kryspina/Higieia II	4,46	20,00			
Traian/Artemida Efeska	16,90	30,00			
Traian/Kybele	16,24	30,00			
Traian/Atena i Hermes	18,48	30,00			
Agrypina/Tyrsos	3,62	16,00			
Agrypina J/Demeter	3,60	16,00			
Agrypina J/Trójnóg	4,43	16,00			
Neron/Róg obfitości	5,42	19,00			
Neron/Hades porywający Persefonę	5,72	19,00			
Neron/Labrys	3,81	16,90			
Agrypina J./Kubek i 2 gałązki.	4,51	15,00			
Agrypina J./Trójnóg.	4,44	15,00			
Neron/Róg obfitości II	5,96	18,00			
Neron/Zeus	6,09	19,17			
Tyberiusz/Lira	3,71	16,00			
August/Lira	5,95	19,00			
August/Apollo z lirą.	4,80	19,00			
August/Apollo z lirą II	5,95	19,00			
August/Apollo z labrysem	4,35	20,00			
August/Jeździec (Apollo Tyrimsios)	4,35	15,00			
August/Labrys (Assarion)	5,80	14,00			
August/Napis w 4 liniach	2,59	14,00			
August/Trójnóg	6,25				
August/Labrys	5,27	19,00			
Gajusz Cesarz/Gałązka palmowa	3,11	15,00			
August Apollo kitharos	5,12	19,00			
August/Napis w 4 liniach II	3,16	15,00			

Podsumowanie:

Hierapolis (jedno z co najmniej czterech miast o tej nazwie) to antyczne miasto położone we Frygii, w Prowincji Azja (w Zachodniej Azji Mniejszej - dzisiaj w południowo-zachodniej Turcji) na zboczu góry Cökelez, powyżej wapiennych tarasów Pamukkale (= „*bawelnianego zamku*” z białego trawertynu).

Usytuowane nad rzeką Lycus, dopływem Meandra. Nazwa miasta łączona jest z imieniem Hiery, żony Telefosa, króla Myzji, któremu oddawano w Pergamonie cześć jako herosowi i legendarnemu założycielowi, albo od *ιερή πόλη* (święte miasto). Zostało założone najprawdopodobniej przez króla Pergamonu Eumenesa II na początku II wieku p.n.e. Pogański kult w Hierapolis skupiał się wokół Kybele, Apolla, Artemidy, Ludzi, Posejdona i Plutona.

W 133 r. p.n.e., po śmierci ostatniego króla Pergamonu, Hierapolis przeszło pod panowanie Rzymian. W 17 r. p.n.e. silne trzęsienie ziemi zniszczyło całe miasto. Odbudowane już jako miasto rzymskie, ponownie zostało zniszczone przez silny wstrząs w 60 r., za panowania Nerona. Swoją złoty okres przeżyło za panowania Septymiusza Sewera i Karakalli.

Po podziale Cesarstwa rzymskiego w 395 r. przeszło pod panowanie Bizancjum. Za panowania Konstantyna Wielkiego było stolicą Frygii i ważnym ośrodkiem chrześcijaństwa. W tym czasie miasto otoczono murem obronnym. Czas wojny Bizancjum z Seldżukami (XI wiek) oraz późniejsza ekspansja osadników na terenie Anatolii przyczyniła się do stopniowego upadku miasta. Kres jego historii przyniósł rok 1354 kiedy to silne trzęsienie ziemi ponownie zniszczyło miasto, a jego mieszkańcy opuścili je na zawsze.

Na terenie Hierapolis zachowało się wiele zabytków: Wielkie Łaźnie, Ulica Frontinusa, Świątynia Apolla, Łaźnia rzymska, Plutonium, Nimfeum, Święta Sadzawka, Teatr Rzymski, Nekropolia, Martyrium Św. Filipa i kościoły.

Hierapolis emitowało monety brązowe regionalne (od II wieku p.n.e. do trzeciej ćwierci III wieku n.e.) i okresowo srebrne ponadregionalne (za Hadriana). Emisje regionalne nosiły tradycyjnie wizerunki cesarza i jego najbliższej rodziny oraz (pseudo-autonomiczne) z przedstawieniami personifikacji Senatu (IEPA CYNΛHTOC), ludu (IEΠOC ΔHMOC) albo Rady Miejskiej (IEPA- BOVAH) oraz czczonych bóstw (np. Apollo Lairbenos, Zeus Bosios, Zeus Troios).

Rewersy to cały repertuar promujący polis – przedstawienia związane z sojuszem z innymi metropoliami regionu (Homonoia z co najmniej 11 miastami), zawodami sportowymi i festiwalami, kosztami nagrodowymi, panteonem lokalnych i ponad regionalnych bóstw, zwłaszcza czczonych w mieście. Nie mogło zabraknąć nawiązania do kultu cesarskiego (*neokoron*). Wczesne emisje na mniejszych krążkach mają wyobrażenia uwypuklone plastycznie. Począwszy od połowy trzeciego wieku na cieńszych ale szerszych krążkach mają przedstawienia płaskie i inskrypcje niestaranne.

Sławomir Fałek (PTN Oddz. Karków)

Źródła:

- Zdjęcia ruin Hierapolis za:

<https://sailingstonetravel.com/pamukkale-guide-hierapolis-laodicea/>

<https://www.yumpu.com/xx/document/read/56967441/muzedergi15-16-6678734>

- Zdjęcia monet za:

<https://www.bidder.com/auctions/rexnumis>

<https://www.wildwinds.com/coins/greece/phrygia/hierapolis/t.html>

Publikacje:

John-Paul Lotz *The Homonoia Coins of Asia Minor and Ephesians 1:21* (1999).

A. Johnston *Hierapolis revisited*, NC 144, (1984) S. 52–80.

Saskia Kerschbaum *Apollon Lairbenos und seine lokalen Epiklesen auf den Bronzemünzen des phrygischen Hierapolis*, [in] JNG 64, 2014, 15 – 42 eber
Die Homoniemünzen des Phrygischen Hierapolis (2014).

Saskia Kerschbaum *Die Apollines von Hierapolis in Phrygien* [in] *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* 64, 2014.

SNG Cop. *Sylloge Numorum Græcorum: The Royal Collection of Coins and Medals in the Danish National Collection* (1948).

Phrygia Parts I and II, Copenhagen, 1948. *Roman Provincial Coinage Onlin.e. Roman Provincial Coinage (RPC)*.

Barbara Zajac *Between Roman Culture and Local Tradition: Roman Provincial Coinage of Bithynia and Pontus During the Reign of Trajan (98-117)*.

Maurice Sartre *Wschód rzymski. Prowincje i społeczeństwa prowincjonalne we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego w okresie od Augusta do Sewerów (31 r. p.ne – 235 r. n.e.)*.

Polecam inne moje prezentacje numizmatyczne i sfragistyczne:

<https://www.muzeumtomaszow.pl/aktualnosci/ja-dago-zwany-mieszkiem-kilka-uwag-o-początkach-panstwa-na-tle-depozytow-z-dirhamami-arabskimi>

<https://www.muzeumtomaszow.pl/towarzystwo-przyjaciol-muzeum/2022-08-prezentacja-bulle-ksiazat-polskich-boleslawa-mieszkowica-i-lestka-boleslawowica>

<https://www.muzeumtomaszow.pl/towarzystwo-przyjaciol-muzeum/2022-07-prezentacja-czternascie-stuleci-olowianych-pieczeci-bulli-papieskich>

<https://www.muzeumtomaszow.pl/towarzystwo-przyjaciol-muzeum/2020-10-florencki-cech-sukiennikow>

<https://www.muzeumtomaszow.pl/towarzystwo-przyjaciol-muzeum/2024-01-prezentacja-wprowadzenie-do-sfragistyki-bizantynskiej-ikonografia-pieczeci>.

<https://numizmatykrakowski.pl/wp-content/uploads/2022/11/Slawomir%20Falek%20-%20Ikonoklasta%20Beser%20i%20jego%20pieczecie.pdf>

<https://numizmatykrakowski.pl/wp-content/uploads/2022/11/Slawomir%20Falek%20-%20Drozyzna%20i%20kleska%20glodu%20na%20medalach.pdf>

<https://numizmatykrakowski.pl/wp-content/uploads/2023/01/SI-Falek-Michal-VIII-paleolog-uzurpator-i-odnowciel-Cesarstwa-Bizantynskiego-jego-mennictwo-i-sfragistyka.pdf>

<https://numizmatykrakowski.pl/wp-content/uploads/2023/04/S-Falek-Brazowa-plakietka-z-zyczeniami-na-Nowy-Rok-1904-autorstwa-Ludwika-Hujera.pdf>

<https://numizmatykrakowski.pl/wp-content/uploads/2023/10/Slawomir-Falek-Isopytia-na-emisjach-Filippopolis-cesarza-Karakalii-i-Heliogabala.pdf>

<http://www.ptn-warszawa.pl/UserFiles/PTN/Sowa.pdf>

<http://www.ptn-warszawa.pl/UserFiles/PTN/EnigmaEmisje.pdf>

<http://www.ptn-warszawa.pl/UserFiles/PTN/Pieczec%20Gisulfa.pdf>

<http://www.ptn-warszawa.pl/UserFiles/PTN/Ja%20Dago.pdf>

<http://www.ptn-warszawa.pl/UserFiles/PTN/Falek%20-%20Pauzaniasz.pdf>